Žemaičių saulutė

www.zemsaulute.blogspot.com

9772029134004

ISSN 2783-7998

2026 11 13 | PENKTADIENIS | KULTŪROS LAIKRAŠTIS | NR. 10 (902)

VAITKOS Kėstotis

Pasaulė žemaitiu leidėniū fonds

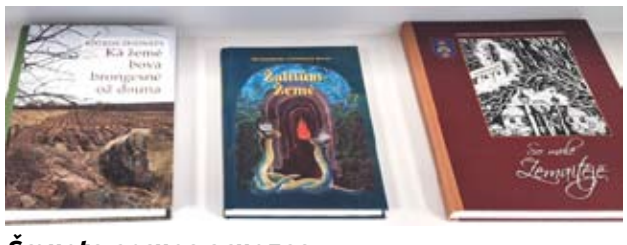
2023 metās Skouda R. Granauskė vėišuoji bibliuoteka bova atėdarīta naujė pastatītūs poikiūs rūmūs. Tās patės metās bibliuotekuo bova pradiets kauptė Pasaulė žemaitiu leidėniū fonds. Ka vėinuo vėituo skaitītuojė galietom rastė vėsas žemaitėškā parašītas kningas. Ė svarbiausės kningas api Žemaitėjė.

Fondė – jau kuoks 150 kningu.

Auksa fonds...

Šmuots geruos pruozas.

Daujuotės Vėktuorėjės žemaitėškas kningas.

FONDA ĪSTEIGĖMS

Somanīms steigtė tuoki fonda kėla Žemaitiu kultūras draugėjės (ŽKD) prezidiuma nariou Žalpiou Edmundou ė Skouda bibliuotekas direktuoriou, Skouda žemaitiu draugėjės pėrmėninkou Grušou Juonou. Bova sodarīta fonda valdība. Fonda tvarkītė paskėrta bibliuotekėninkė Untulītė-Padolskienė Muonika. Lig šiuos dėinuos jau īr sokaupta posontra šimta leidėniū (parašītu žemaitėškā a dvėkalbiu – gers posšimtis). No planūs – ė žemaitėška spauda, ė truopniū žemaitiu archīvā (Kraštuotīras skīrios jau tor kraštietė rašītuojė Granauskė Ruomualda archīva). Vo dā – nuotraukas, žemielapė, duokamėntā, mena kūrėnė.

Če galem pasklaidītė kelės kningas – tuokės kāp ė svarbesnės, garsa pluokštelės.

PRUOZA

Mūsa klasika būtom Valončiaus Muotiejaus „Palonguos Jozė“. Tik ėškada, ka tumet daug žemaitiu miegėna taikītėis pri lietoviu kalbuos ė tas rašts bova tuoks maišīts (fonds tor 1965 metu „Palonguos Jozės“ lietovėška leidėni).

Poikos ruomans - Čiurliuonienės-Kīmantātės Suofėjės „Žemaitiška poema“, idiets i „Raštu“ treti tuoma karto so trumpās pruozėškās „pasėpasakuojėmās“ (1988 m.). Tekstu rašība tvarkė pats Gėrdenis Aleksos, žīmiausis žemaitiu kalbėninks.

Jau nepriklausuomuo Lietovuo žemaitė atkota ė tujaus pradiejė rašītė sava kalbo. Ėš pruozėninku jou žėnuoms Rudīs Edvards: „Kuotrė“ (1996 m.), „Sėmuona malūnā“ (2001 m.). Ė dā - Botkos Duonats: dvėtuomis „Kā žemė bova brongesnėož douna“ (2016, 2022 m.).

POEZĖJĖ

Jau Stanevīčio Sėmuona ož anuo „aukšta daina“ („Šluovie žemaičiu“) ėr eilioutas „pasakas“ (pasakiečės) galem vadintė mūsa poeto. Vo dā seniau bova ė Puoška Dionīzos.

1938 m. Kaunė ėšejė Anglickė Stasė redagouta žemaitiu rašītuoju antuoluogėjė „Žemaičiai“ – so kelės poikės patėis Anglickė eilieraštės. Fonds būtėniausė torietom ton kninga sosėėiškuotė.

Ėšeivis dūnėninks Bagduons Apuolinars jau senė bova pradiejės Amerėkuo rašītė žemaitėškus eilieraštius ėr apsakīmus – fonds tor anuo „Medviegale pasaka“, ėšlėsta Čikaguo 1979 m. Vo paskiaus ė Lietovuo bova ėšspausdintas kelės Bagduona kūrības rinktėnės.

Vėina savėčiausiu – ė lietovėškā, ė žemaitėškā rašiosi rėitavėškė Lengvenienė Bėrotė. 2004 metās ėšejosės „Alkų akys“ – tėisė „žemaitems i šėrdis“ (eilieraštė ė pasakuojėmā api Žemaitėjės istuorėjė, api truopnius žemaitius).

Daujuotė Vėktuorėjė (liet. Viktorija Daujotytė) parašė 4 dvėkalbės kningas – sava varnėškiu patarmė so vertėmo i lietoviu bėndrėnė. Tumet pridiejė dā ė pėnkta kninga ėr ėšlėda eilioutu tekstu sotelktėnė „Žemaitīnā / Žemaitynai“ (2021 m.).

Vo Kobėlios Justīns ož eilieraštiu ė stacėju kninga „dā dongou nematont, bet žemė jau žėnont“ (2023 m.) gava ė Puoškas premėjė!

DRAMA

Skouda kultūras cėntra

Untulė Edmunda pjesiu rinkėnīs.

Žemaitėškas kūrības konkursu rinktėnės.

Žemaitiu teatra režisierios Untulis Edmunds – a tik nebūs vėinintelis žemaitėšku pjesiu rašītuos? Fonds tor do anuo kūrėniū rinkėnio: „Meilė ne žaislas“ (2007 m.) ėr „So pėršto i aki“ (2022 m.).

Če gal pastebietė ė žemaitėškas literatūras bieda: daug kningu ėšėn mažuos leidīkluos mėnko tiražo ė tīlė, ba garsesnės reklamas. Ni knīgīnūs, ni internetė anū nier. Va – pjesiu rinkėnė „Meilė ne žaislas“ bova ėšspausdinta tik 150 štoku. Va ožtad ė rėkalings tuoks pasaulėnis žemaitėšku raštu fonds!

TAUTUOSAKA

Īr tautuosakas rinktėnė, skėrta Ožgavieniems, - „Užgavieniu muonā“ (2015 m.). Īr leidėniū vākams. Va - žemaitėškas dainelės so gaiduoms „Padainiousu dainiuškeli“ (2008 m.).

Če – dā vėina žemaitėškas literatūras bieda: rašība nier baisė taisīklinga. Če rektom pasėklaustė, pasėtėrautė, pasėprašītė pagalbas.

RINKTĖNĖS

Kuožnos žemaitis i sava kningu lėntīna torietom pasėdietė dvė svarbiausės, pamatėnės žemaitiu rašītuoju kūrības antuoluogėjės: poezėjės rinktėnė „Sava muotinu kalbo...“ (1998 m.) ė gruožėnės literatūras antuoluogėjė „Žemaitė“ (2018 m.). Tū kningu sodarītuojė ė redak-

NUKELTA I 2 PSL.

ŠIAME NUMERYJE

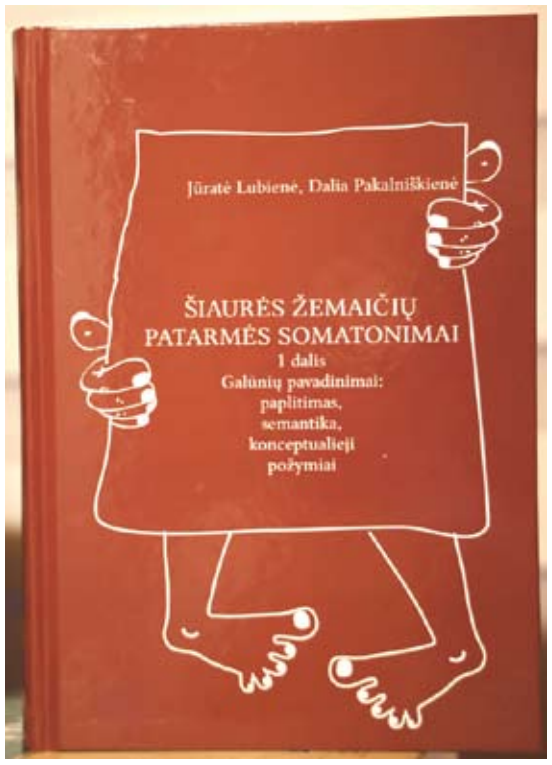
3 psl.

Svarbūs dalykai dažnai nepatogūs

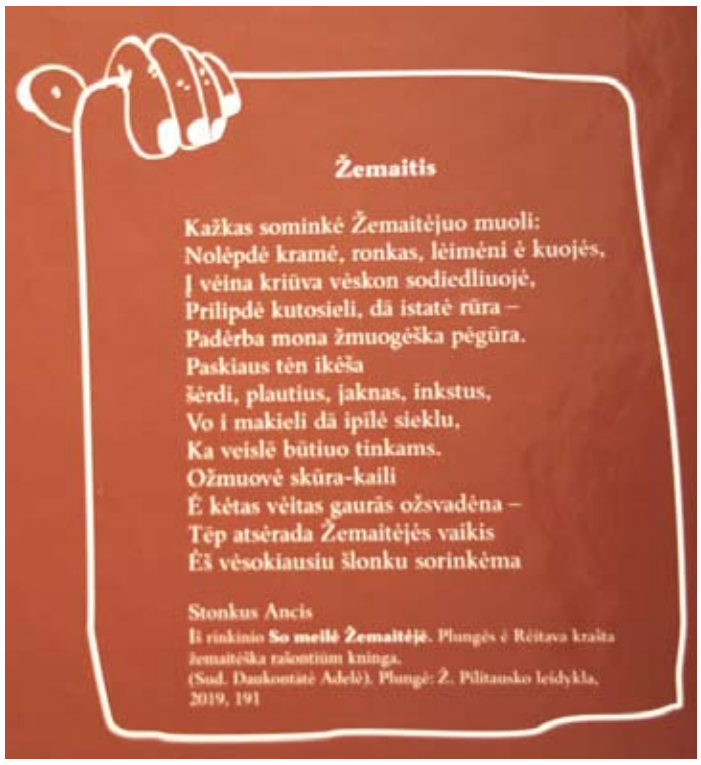
ŽEMAITĖŠKS raštis

KĀP ŽEMAITĖ SAVA GALŪNĖS VADĖN

2025-tās Klaipiedas universiteta leidīkla ėšdavė Lubienės Jūratės ė Pakalniškienės Dalės parašīta monografėjė „Šiaurės žemaičių patarmės somatonimai“. Kninguo pateiktė žmuogaus ronku ė kuoju pavadėnėmā. Priš ton jau bova tuoks elektruonėnis leidėnīs, vo dabā jau torem puopierėnė versėjė, dā kėik ė papėldīta. Vo paskiau toriesem ė dā dvė trėluogėjės dalis – so kėtū kūna daliū ožvardėnėmās.

Klaipiedas universiteta leidīkla, 2025 m.

Stonkaus Ancė eilieraštis (ont kningas vėršelio).

ŽUODIU RINKĖMS

Galūniu ėr anū daliū ožvardėnėmā bova rinktė ėš žuodīnu, kėtū raštu, ėš žmuoniū – par ekspedicėjės ėr apklausas. Panauduots ėr „Lietuvių kalbos žodynas“ (20 tuomu!), ė žemaitėškėjė: Aleksandravičiaus Juoza „Kretingos tarmės žodynas“, Vanagienės Bėrotas „Šiaurės vakarų žemaičių žodynas“. Vo vėina svarbiausiu apklausū, vīkdīta 32 punktūs, paruoda darba „geografėjė“: nu Palonguos lig Šiauliū rajuona rītūs, nu Laižovuos Palatvėjie lig Vėvėržienu pėitūs.

RONKU DALIS

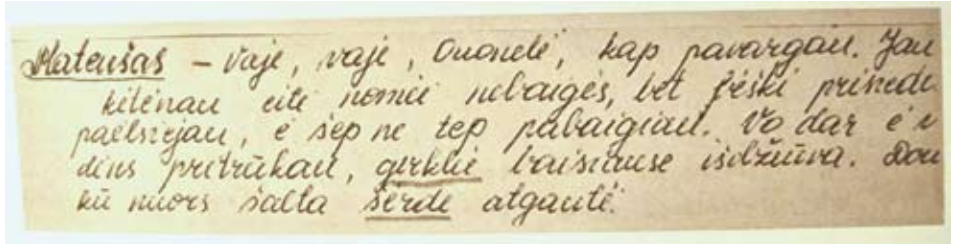
Žuodis „ronka“ batoris ė šmuota deminutīvu (ronkaitė, ronkelė, ronkėkė, ronkītė), ė vėsuokiausiu palīgėnėmu (ataugas, grieblė). Plaštaka gal būtė ė lepšė, ė letėna, ė nagā, ė kas tik nuori. Kėtė kninguo pateiktė pavadėnėmā tor ė vaizdingus apibūdėnėmus („lašėnė bova par plaštaka“). Tik rėk torietė galvuo: vėsė ožvardėnėmā ė platesnė aprašīmā īr ėšverstė i lietoviu bėndrėnė.

Dėdėlė svarbė īr pėrštā. Pėrmāsis – ninkštis (nīkštis), katron švelnė pavadėn ė nīkštoko, ė ninkštelio („Špuoka īr mielėns kiaušis, dėdėlė mažos – tėp kāp posė ninkštelė tuoks“). Ontrāsis – smilis, arba ruoduomāsis, arba smaližios. Tretėsis – dėdėsis, ėlgāsis, vėdorėnėsis. Ketvėrtāsis – tuoks bavardis. Vo pėnktāsis – pats mažāsis (mažėlielis, mažīlis, mažioks). Žemaitė tor ė sava ėšskėrtėni tarppėrštė ožvardėnėma – „ėšlėižis“ („tėp jimtė, gniaužtė ė tėp par ėšlėižius ėštraiškītė“).

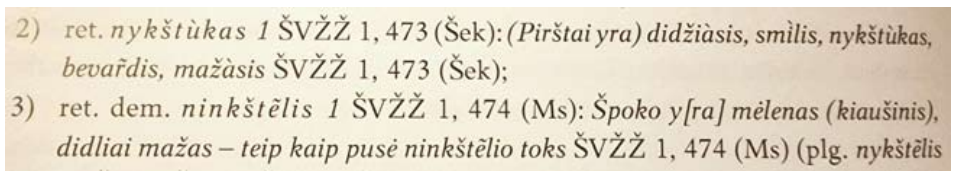
KUOJU DALIS

„Kuojės“ sinuonimu – daugībė: balžėinas, ėinas, kanuopas, kebekšlės, kiegelės, kiežas, kepšės, kiežėnas, kinkas („anuo ė kinkas vėrpiejė, ka vėlka pamatė“), kiškas, klėbekšlės, klėbės, klėšės („Kuoki, saka, ta žaltīs īr, nusėsoks ontra klėšė“), kuojūkā („Kad douso pečiūkams, ta kliūs ė kuojūkams“), posnagas, stīpīnės, šlobės, žagrės ė dā vėsuokiū kėtuokiū.

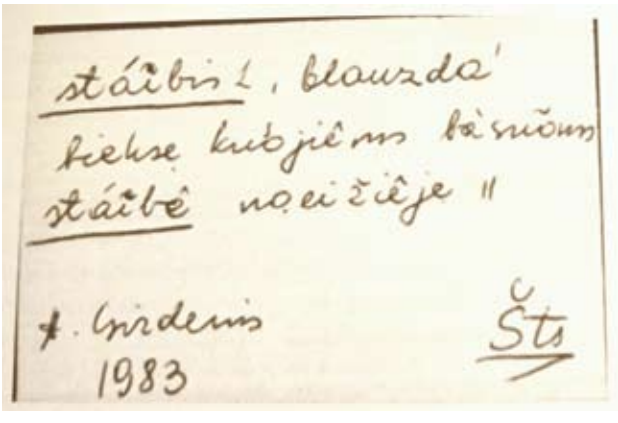
Žemaitė kuojės vėršotėnė dalės (liet. šlaunis) – rėits („Stuorās rėitās krīpo krīpo / Pri altuoriaus – jug Velīkas!“). Žemiau – staibis („Babraidīdams po nuotrīnas ė staibius nudegiau“). Pieda – ana ė letėna, ė lepečka, ė lepšė („siova jopelės solig lepšės“).

Matenšas – vaje, vaje, Ouonele, kap pavargau. Jau kilenau eitį nomei nubaugės, bet geiski prinedė paelsiejau, ė šiep ne tep pabaugiau. Vo dar ė ė dins pritrūkau, gerklė trūsiuose isdžiūva. Dou kū nuors šalta šerdė atgaivė.

Žemaitė atsakīms apklausuo (2011 m.).

2) ret. *nykštùkas 1* ŠVŽŽ 1, 473 (Šek): *(Pirštai yra) didžiàsis, smìlis, nykštùkas, bevařdis, mažàsis* ŠVŽŽ 1, 473 (Šek);
3) ret. dem. *ninkštẽlis 1* ŠVŽŽ 1, 474 (Ms): *Špoko y[ra] mėlenas (kiaušinis), didliai mažas – teip kaip pusė ninkštẽlio toks* ŠVŽŽ 1, 474 (Ms) (plg. *nykštẽlis*

Pėrštu ožvardėnėmā Muosiedie ė kėtuos vėituos.

stáibis 1. blauzdà
kiekse kubjėms bà snėoms
stáibė nogeižėje ||
† Gerdenis
1983
Šts

Kalbėninka A. Gėrdenė ožrašīms (1983 m.).

GĪVA KALBA

Kuožnamė kaimė – vėn kėta ruoda. Lietoviu „dilbis“ Žemaitiūs gal būtė ė staibis („Ronku staibė bėški nudegė“), ė blauzds („Ronkas blauzdā balėka, pėrštus atpjuovė mašėna“). Vo ronkas – kāp kuokėi nagā („Pati sokėrpa, pati pasiova so nagās, so ronkuoms“). Vo tėkrėijė nagā – anėi gal ė žīdietė...

Žemaitiu kalbuo – ba pruota daug mažībėniu žuodieliu. Darbšti mergelė: „Mona ronkelės žėna patės, kāp rėk verptė“. Darbštos žmuogos: „Nagiokus toriejė – liuob gerus kiuocius dėrbs“. Api pėršta krumpli: „Muok ont narioku skaitītė, kėik katras mienou dėinū tor“. Pėršta galė īr pėlvielis arba puodėškelė, pri naga šaknėis – mienolielis („Mienolielis īr pats nags vėrš skūrelės“). Vo kelė (keliena) gėrnelė – a rėtėnielis, a tekėnielis...

BŪS DAUGIAU.

Universiteta muokslėninkės žad parašītė vėsa trėknīgė. Ė teisingā dara. Jug ba ronku ė ba kuoju dar īr ė kramė so veizuolās ė zūbās. Vo dar īr nogarkaulis so kriauklās. Ė čioprīna, ė pastorgalis. Tik spiek ožrašėnietė...

Sotaisė Vaitkos Kėstotis

Pasaulė žemaitiu leidėniū fonds

ATKELTA ĖŠ 1 PSL.

tuorė – Mukienė Danutė. Ana Atgėmėma laikė Palonguo pradiejė lėstė žemaitėška laikrašti „A mon sakaa?“. Paskiaus – žornala „Žemaičių žemė“. Ė svarbiausius rinkėnius, ė daugībė kėtū žemaitėšku kningu ėšlėda Mukienės vaduovaujema ŽKD redakcėjė, a vieliaus isteigts Regėjuonu kultūrėniu inicetīvu cėntros. Vo antuoluogėjuo „Žemaitė“ – dar ė trumpa žemaitėškas dailiuosės literatūras apžvalga „Žemaitėška žuodė kels“, ė žemaitiu rašītuoju biografėjės.

Skouda bibliuoteka īr ėšlėdosi vėsa triluogėjė: „Cīrulielis“ – vākams (2016 m.), „Blezdingas prasklėd žeidus“ – jaunėmou (2019 m.), „No aukšta kalna veizontėis“ – augosīsims (2021 m.). Vo dar ė dvė konkursa „Koram žemaitėškā“ dalīviu kūrības rinktėnės ėšlėda – 2011 ė 2019 metās. Tus konkursus Skouda bibliuoteka pruovėj nu pat 2001-ūju.

VERTĖMĀ

Jau pamėnavuotuo rinktėnie „No aukšta kalna veizontėis“ – Untulė Edmunda ėš latviu kalbuos ėšversta 10 mūsa sosiedu rašītuoju pruoza ė poezėjė.

2024 m. žemaitiu kalbėninks Pabrieža Jūzaps i mūsa kalba ėšvertė vėina žėnuomiausiu ont vėsa svieta kninga - A. de Saint-Exupery „Mažāsis princos“. Tas vertėms jau īr ėšlėsts pakartuotėnā. Fonds tor ė Pabriežas parašīta žemaitiu kalbuos gramatika „Žemaičių kalba ir rašyba“ (2017 m.). Ė ta kninga īr ėšlėsta pakartuotėnā – jau do karto!

Īr šmuots dvėkalbiu leidėniū, parašītu ė žemaitėškā, ė lietovėškā. Kumet tėi kūrėnė īr atskėrė – vėskas īr poikė. No kėta karta būn vertėmā ėš lietoviu bėndrėnės i žemaitiu. Če īr ė treti žemaitėškas literatūras bieda - atsėrond negīvuos, mechanėškā ėšverstuos kalbuos. Tėp verstė negal. Nikoriou...

„TARPDISCIPLINĖNĖ“ LEIDĖNĖ

2012 m. R. Paknė leidīkla pateikė albuma „Žemaičiai: Gyvenimai ir šventės“. Če Baltiena Arūna nuotraukas poikė der so Ivanauskātės-Šeibutienės Vitas atrinktās žmuoniū pasakuojėmās. Tėi ėš tautuosakas ronkraštīna pajimtė žemaitėškė tekstā īr ėšverstė ėr i lietoviu bėndrėnė.

2017 m. leidīkla „Porta artis“ nustebėna so poikė kningo „Žemaitijos balsai ir daiktai: juvelyrika, mažoji plastika, eilėraščiai“. Če Cėjauskātės-Gintalės Eglės menā poikė der so Daujuotės Vėktuorėjės dūnėninkėškās tekstās, katrėi dar ėšverstė ėr i anglu.

Api Vaičiūna Virgilėjaus mena albuma „Iš medžio iškirsti stebuklai“ gal paskaitītė šiuo nūmerė 15-tamė poslapie.

FONDA PĖLDĪMS

Šėlalės kraštietiu draugėjė īr ėšlėdosi dvėtuomi „Žemaičių kultūros savastys“. I pėrma tuoma „Nuo Vilniaus kalvų prie Baublio slenkščio“ (2012 m.) bova idiets Petreikė Tuoma straipsnis „Dabarties žemaitiškoji knyga“. Lig 2012 m. gegožės autuoriou pavīka soregistroutė 66 žemaitėškas kningas, 37 garsa īrašus ėr 1 kompaktėnė pluokštelė. Nu tuo laika žemaitėškā parašītu leidėniū mus't padvėgobiejė a patrėgobiejė. Ė Skouda bibliuotekėninkā tėkrā tor darba.

No fonda papėldītė gal kuožnos truopnos žemaitis. Parašė, ėšlėdā sava kūrība – paduovėnuok bibliuotekā, ė dā so autuografo. Nusėpėrkā, pārskaitė kninga – pasėdalink. Vo jug dā ė KNINGU KALIEDAS parėn!

Tuoks fonds – būtėniausė rėkalings. Va – artie „Skaitīmā žemaitėškā“. Ė dabārčious ne vėsas kningas fondė bamatuom – kėtas jau ėšsėnešiuojė skaituovā...

Vaitkaus Kėstotė nuotr.

Plungė

Svarbūs dalykai dažnai nepatogūs

Plungės r. sav. viešoji biblioteka (Vaikų ir jaunimo literatūros skyrius) 2026 m. kovą–spalį įgyvendino projektą „Nepatogūs skaitymai“, finansuojamą Lietuvos kultūros tarybos ir Plungės r. savivaldybės.

Šįkart projekto dėmesio centre buvo paaugliai ir jaunimas. Dėl to susitikimai su jaunajai auditorijai rašančiais kūrėjais vyksta miesto mokyklose.

APIE GYVENIMĄ SU LIGA

Pavasarį „Saulės“ gimnazijoje kovo 20 d. vyko susitikimas su rašytoju Viktoru Jasaičiu ir jo knyga „Priklausomas. Be galimybės mesti“, pasakojančia apie gyvenimą su I tipo cukriniu diabetu. Viktoras, kuris pats gimnaziją baigė prieš keliolika metų, gausiai dvyliktokų auditorijai ne tik pristatė 2022 m. išleistą savo knygą, bet ir negailėjo patarimų būsimiems rašytojams, atsakė į klausimus. Pokalbio metu ne kartą grįžta prie nepatogumo temos: kiekvieno gyvenime yra ar dar bus nepatogių dalykų – ligų, išsiskyrimų, netekčių, kitokių nesėkmių ir nelaimių. Ir dažniausiai negali nieko pakeisti, lieka tik priimti ir susitaikyti. Panašu, kad susitikimas buvo ne tik įdomus, bet ir naudingas žmonėms, besirengiantiems šuoliui į savarankišką gyvenimą.

APIE MITINES BŪTYBES REALIAME PASAULYJE

Su rašytoja Kotryna Zyle bei jos knyga „Sukeistas“ balandžio 22 d. vykome į Senamiesčio mokyklą. Ten vyko net trys susitikimai, kuriuose dalyvavo aštuntokai, šeštokai bei trečiokai.

Dažnam šių dienų paaugliui lietuvių mitologijos temos nėra įdomiausios ir artimiausios. Bent jau tiems, kurie neskaitė K. Zylės knygų. Skaičiusieji, tikėtina, etninės kultūros nenuvertina. Autorė geba naminukus, maumą, Velnią, laumes ir kitas paslaptingas būtybes įkurdinti mieste, įpinti į dabarties jaunų žmonių gyvenimą. Nes mūsų mitologija, kaip sako Kotryna – „nurauta“. Galiausiai knygose ir susitikimuose ji kviečia įsigilinti į prieš kelis šimtus metų gyvenusių jaunuolių situaciją. Jie neturėjo telefonų, interneto, bet domėjosi tais pačiais dalykais, išgyveno tuos pačius jausmus – buvo iš kūno ir kraujo. Ir, kaip sako rašytoja, tikėtina, kalendorinės šventės, pavyzdžiui, Užgavėnės, jiems buvo geriausias metų tūsas, kai, prisidegę veidus kaukėmis, galėjo sau leisti daugiau nei kitomis dienomis.

Rašytojo Viktoro Jasaičio knyga skirta gyvenimui su I laipsnio cukriniu diabetu.

Ignė Zarambaitė: „Kiekvieno vanduo savaip drumstas...“

APIE PRITAPIMĄ IR ATSAKOMYBĘ UŽ POELGIUS

Vienas iš projekto susitikimų – su rašytoja Igne Zarambaite ir jos knyga „Juodavandeniai“ – gegužės 5 d. vyko Akademiko A. Jucio progimnazijos „Babrungo“ skyriuje.

Jame su septintokais ir aštuntokais daugiausia kalbėta apie minėtą knygą, kurią pamėgo ne tik Lietuvos, bet ir Latvijos, Estijos, Slovėnijos paaugliai. Jos atmosferą kuria ir herojų gimtojo miesto kasmet apsemiamos apylinkės, ir Šilutės krašto mitinės būtybės, ir romano žmonės. Tarp jų nėra nė vieno visiškai švento. Knygos veikėjai dvilypiai, kaip ir juos nuo pasaulio atskiriantis vanduo – ir gyvybės, ir mirties nešėjas. Kaip sako rašytoja, kiekvieno iš mūsų vanduo savaip drumstas...

APIE NEGALIĄ

Apie gyvenimą su Dauno sindromu rašytoja Laura Varslauskaitė gegužės 18 d. kalbėjosi su Plungės technologijų ir verslo mokyklos mokiniais. Beje, knygos „Mano didelis mažas aš“ pristatymą ir pokalbį su autore vedė minėtos mokyklos mokiniai Kamilė ir Henrikas.

Knygoje pasakojama apie Benediktą – Dauno sindromu sergantį penkiolikmetį, gyvenantį su

mama ir katinu Ponu Ūsu. Vieną vėlų vakarą Benediktą gyvenimas suveda su besiruošiančiu nušokti nuo tilto Oskaru...

Knyga pateikia išties nepatogių klausimų. Ir primena, kad tam tikri dalykai gyvenime turėtų vykti kitaip. O pokyčiai turi vykti dabar. Ir jie priklauso nuo mūsų.

Tikėtina, kad „Mano didelis mažas aš“ bei autorė Laura įsiminė pilnai salei šešiolikmečių septyniolikmečių.

Kotryna Zylė: „Mūsų mitologija – „nurauta“.

Dainos Opolskaitės knyga „Kur dingo Edvinas Kratas?“ – lyg lakmuso popierėlis paaugliams.

Nors dauguma neskaito. Tokiai publikai susitikimai su rašytojais ir yra vertingiausi. Nes išgirsti apie knygą, kurios idėjos yra žmogaus ryšys su kitu žmogumi, noras priimti kitokį, suvokimas, kad būti kitokiu yra gražu, gebėjimas su kitokiu bendrauti kaip su lygiaverčiu, vilties išsaugojimas neskaitantiems yra dar prasmingesnis. Tikimės, kad, užaugus norui susirasti knygą, vieną sudominusio kūrinio pavadinimą renginio dalyviai jau turės.

APIE PATYČIAS

Susitikimai, skirti septintokams, su rašytoja Daina Opolskaite ir knyga „Kur dingo Edvinas Kratas?“ gegužės 21 d. vyko Akademiko A. Jucio progimnazijoje. Vieną jų moderavo septintokė Šarlotė, o kitą vedė pati rašytoja.

Knyga „Kur dingo Edvinas Kratas?“ yra lyg lakmuso popierėlis paaugliams, padedantis įsivertinti, koks yra pats skaitytojas, kokios jo vertybės, empatijos lygis. Tai – ne detektyvinė istorija, labiau daugiabalsis 22 žmonių pasakojimas apie įvykį, kurio centre – cerebrinį paralyžių turintis klasiokas Edvinas.

Žinoma, dauguma

NUKELTA Į 4 PSL.

Svarbūs dalykai dažnai nepatogūs

ATKELTA IŠ 3 PSL.

susitikimų dalyvių buvo neskaitantys paaugliai. Tačiau iš klausymosi, įsitraukimo buvo akivaizdu, kad jiems tema įdomi, artima.

APIE MISTIKĄ

Rugsėjo 24-ąją „Ryto“ pagrindinės mokyklos septintokai ir aštuntokai susitiko su viena skaitomiausių lietuvių rašytojų, kuriančių paaugliams, – Ilona Ežerinyte. Dauguma skaitė jos knygas „Sutikti eidą“, „Verksnių klubą“, „Dabar Marselis“, „Skiriama Rivai“.

Susitikimuose Ilona nemažai dėmesio skyrė kūrybos fenomenui. Kalbėta apie atvejus, kai rašytojas sukuria istoriją, o ji po kiek laiko iš tiesų įvyksta gyvenime (taip nutiko, pavyzdžiui, su „Titaniko“ tragedija). Tokių ateities numatymų yra ir Ežerinytės knygose „Sutikti eidą“, „Dabar Marselis“...

O pradėjus kalbėti apie „Skiriama Rivai“, pasigilinta į laiką, paralelinę tikrovę, keliones į praeitį bei ateitį. Ilona papasakojo apie galimai į 1940 m. nuotrauką patekusį keliautoją laiku, 1979 m. nutikusią vadinamąją viešbučio istoriją, Jun Li Čano anomaliją (1987 m.). Ir užsiminė, jog atradus nepaaiškinamų, stebuklingų dalykų, norisi juos perkelti į knygas. Nerealybės yra ir paskutiniojoje – „Anapus pilkos“.

Tą dieną, popiet, su rašytoja I. Ežerinyte susitiko Plungės r. savivaldybės mokyklų lietuvių kalbos mokytojos ir bibliotekininkės. Gausiai auditorijai rašytoja

Susitikime su Ilona Ežerinyte daug dėmesio skirta laiko fenomenui.

skaitė paskaitą „Subjektyvus žvilgsnis į šiuolaikines lietuvių knygas paaugliams“ Plungės paslaugų ir švietimo pagalbos centre.

APIE TAPATYBĖS PAIEŠKAS

Projektą spalio 1 dieną užbaigė „Saulės“ gimnazijoje įvykęs Agnesos Kenešytės-Gricės susitikimas su devintokais ir dešimtokais. 5 knygų autorė gimnazistams pristatė knygą „Purslai“. Joje pasakojama apie perspektyvią šešiolikmetę plaukikę Jogailę, iš kurios šeima, treneriai tikisi įspūdingų sportinių rezultatų. Deja, niekas net nebando įsiklausyti, ko nori pati Jogailė. Susitikime paliesta daug jaunimui aktualių temų, kelta daug klausimų. Pavyzdžiui, jei tau labai gerai sekasi vienas dalykas, ar privalai tai daryti?

SVARBU. Jei norite knygą perskaityti, parašykite Agnesai el. p. a.kenesyte@gmail.com ir autorė Jums atsiųs knygą pdf formatu.

Antrąją renginio dalį dalyviai atliko užduotį – gilinosi į bendraamžiams aktualią problemą – siūlė sprendimo būdus, kur ar į ką reikėtų kreiptis pagalbos. Tai buvo išties jautri susitikimo dalis.

Projektas „Nepatogūs skaitymai“ baigėsi. Jo metu (nuo šių metų kovo iki spalio) amžini optimistai bibliotekininkai, degantys tikėjimu knygos galia ir svarba kiekvienam, siekdami tą tikėjimą sėti vaikų, jaunimo širdyse, pasitelkę sunkiąją artileriją – rašytojus, aplankė visas Plungės bendrojo lavinimo mokyklas. Apie projekto poveikį esamiems ir būsimiems skaitytojams kalbėti būtų subjektyvu. Pateiksiu tik vieną faktą – po rugsėjo 24 dienos susitikimo „Ryto“ pagrindinėje mokykloje su rašytoja Ilona Ežerinyte nė vienoje Plungės bibliotekoje nebeliko jos knygų. O paaugliai tebeina ir prašo bet kurios jos knygos. Tenka rezervuoti ir laukti, kol atsilaisvins.

Projekto vadovė Kristina Pilitauskienė, Plungės r. sav. viešosios bibliotekos Vaikų ir jaunimo literatūros skyriaus vedėja

LIETUVOS KULTŪROS TARYBA

Rašytoja Laura Varslauskaitė (dešinėje) su renginio vedėjais Kamile ir Henriku.

Susitikime su Agnesa Kenešyte-Grice paliesta daug jaunam žmogui svarbių temų.

Otilija JUOZAPAITIENĖ

„Pilaitės“ ekskursija į Giliogirio dvarą

Plungės rajono savivaldybės viešosios bibliotekos kraštotyrininkų klubas „Pilaitė“ kasmet, siekdamas plėsti savo narių akiratį ir gilinti žinias, organizuoja dvi pažintines išvykas. Bent viena iš jų visuomet skiriama savam kraštui pažinti ir tyrinėti.

Buvome girdėję apie atkurtą Giliogirio dvarą, kurį naujam gyvenimui prikėlė buvusio dvaro savininko vaikaitis Saulius Kaveckas. Norėjome ten nuvykti, viską pamatyti savo akimis ir išgirsti paties dvaro šeimininko pasakojimą.

Prieš kelionę manėme, kad žmogus tiesiog susigrąžino senelio žemę, atstatė senus pastatus ir dabar juose gyvena. Tačiau atvykę pamatėme, jog situacija kiek kitokia. S. Kaveckas su šeima gyvena tarp Klaipėdos ir Giliogirio, atkurtame senelių dvare įrengė namų muziejų, skirtą savo senelių ir tėvų atminimui. Tiesa, vieną iš pastatų jis pritaikė gyvenimui – čia su šeima apsistoja vasaromis. Tačiau kiti, gerokai didesni pastatai – buvęs gyvenamasis namas ir svirnas – skirti giminės ir dvaro praeičiai įprasminti.

Giliogirio dvaro gyvenamasis namas.

Nuotr. Kęstučio Vaitkaus.

Gyvenamojo namo viduje – namų muziejus.

Nuotr. Kęstučio Vaitkaus.

DVARO ISTORIJA – IŠ ARCHYVŲ

Saulius Kaveckas „Pilaitės“ kraštotyrininkams ne tik aprodė atkurtą sodybą, bet ir papasakojo jos istoriją – tokią, kokią pats daugelį metų tyrinėja, ieškodamas informacijos archyvuose. Šiuo tikslu S. Kaveckas net įgijo istoriko išsilavinimą, kad galėtų profesionaliai gilintis į jį dominančią praeitį, ieškoti bei objektyviai vertinti archyvinę medžiagą. Jo bakalauro darbo tema – „Giliogirio dvaro istorija XIX a. – XX a. pradžioje“. Tačiau tuo tyrinėjimai nepasibaigė: S. Kaveckas ir toliau įvairiuose archyvuose ieško dokumentų, džiaugiasi kiekvienu naujo atradimu.

Dabartinis dvaro savininkas „Pilaitės“ nariams mielai sutiko papasakoti itin įdomių istorijų apie šį seną dvarą, buvusius jo savininkus bei čia vykusius įvykius.

Giliogirio dvaras rašytiniuose šaltiniuose minimas nuo XVI amžiaus. Fiksuojama, kad 1554 m. Giliogirio žemė priklausė bajorui Michailui Dausinavičiui. Vėliau Giliogirio bajorkiemis valdytas Jono Prialgovskio ir Jono Opulskio. O nuo 1674 m. iki 1922 m. dvaro savininkais buvo kelios bajorų Stravinskų giminės kartos.

Po 1922 m. žemės reformos dvaro savininkei Sofijai Stravinskienei buvo paliktas tik dvaro centras su pastatais ir 80 ha žemės norma, o 350 ha buvusios valdos – nusavinta reformos reikalams. Vėliau 235 ha Giliogirio dvaro žemės buvo išnuomota 8 nuomininkams, tarp kurių buvo ir Sauliaus senelis Marijonas Kaveckas. Sėkmingai ūkininkavęs, jis netrukus išsipirko visą dvarą ir per keliolika metų savo valdas išplėtė iki 140 ha. Dvaras klestėjo.

Šioje sodyboje gimė Sauliaus tėvas ir dvi jo seserys. Ant atstatyto svirno sienų puikuojasi daugybė nuotraukų, iliustruojančių Kaveckų šeimos gyvenimą dvare, tarp jų ir šeimos automobilio „Ford Model T“ (1935 m.) fotografija. Sodybos kieme įrengta informacinė lenta, kurioje Saulius iškabino paties surinktas iškarpas iš tarpukario laikraščių. Juose spausdinamos žinutės bei skelbimai apie Giliogirio dvaro verslus atskleidžia, kaip ir kuo dvaras vertėsi.

DVARININKŲ KAVECKŲ LEMTIS IR PALIKIMAS

Tačiau taikus ir turtingas gyvenimas tęsėsi tik iki sovietų okupacijos. 1941 m. Kaveckų šeimą ištiko skaudi lemtis – ji buvo ištremta į Sibirą. Čia senelis Marijonas už tai, kad drįso viešai pasakyti, kaip gera buvo gyventi Nepriklausomoje Lietuvoje, buvo suimtas ir įkalintas lageryje, kuriame neišgyveno. Likusi viena su trimis vaikais, našlė E. Kaveckienė visaip stengėsi, kad bent jau vaikai galėtų sugrįžti į Tėvynę. Po jos mirties paaugusių vaikų niekas nesiruošė išleisti, todėl

NUKELTA Į 6 PSL.

Buvusių dvaro savininkų – bajorų Stravinskų – portretai.

Nuotr. O. Juozapaitienės.

Kaveckų šeimos fotografijos ant autentiškos mūrinės kamino sienos.

Nuotr. O. Juozapaitienės.

Išlikusi autentiška stora mūrinė kamino siena gyvenamajame name.

Nuotr. O. Juozapaitienės.

„Pilaitės“ ekskursija į Giliogirio dvarą

ATKELTA IŠ 5 PSL.

visi trys patys pėsčiomis ir traukiniais pabėgo į Plungę pas senelius iš motinos pusės, turėjusius namą Vytauto gatvėje. Nepilnamečių vaikų atgal į Sibirą nebegrąžino, jie pasiliko Lietuvoje.

Vėliau senelių namas buvo nacionalizuotas, jame įkurta Vaikų biblioteka bei Komplektavimo skyrius. Lietuvai atgavus nepriklausomybę, šis pastatas grąžintas teisėtiems savininkams.

Kartu buvo grąžintas ir Giliogirio dvaras, atitekęs buvusio savininko vaikaičiui Sauliui Kaveckui. Saulius pasakoja, kad atgautas palikimas atrodė siaubingai: pastatai nuniokoti, visur krūvos šiukšlių ir šabakštynai. Buvo sunku net pagalvoti apie aplinkos sutvarkymą bei milžiniškas investicijas, kurių reikės dvarui atstatyti. Nors sovietmečiu gyvenamajame pastate veikė kontora, lėšų jo priežiūrai beveik neskirta. Laimė, kad šis 1805 m. statytas ponų namas apskritai nesugriuvo – priešingai nei kiti 7 sodybos pastatai, iš kurių tebuvo likę tik akmeniniai pamatai.

Atstatytas dvaro svirnas, kuriame įrengtas šeimos muziejus ir biblioteka.

Nuotr. O. Juozapaitienės.

Saulius Kaveckas pasakoja „Pilaitės“ kraštotyrininkams dvaro istoriją.

Nuotr. Kęstučio Vaitkaus.

Sauliaus Kavecko žirgai.

Nuotr. Kęstučio Vaitkaus.

Svirno viduje.

Nuotr. O. Juozapaitienės.

DVARO RESTAURACIJA SAUGANT ŠEIMOS ATMINTĮ

Gyvenamojo namo restauracija dar nebaigta, tačiau jau nupirkti to meto baldai, o senojo židinio vietoje pastatytas naujas, atitinkantis tarpukario stilių. Ant sienų kabo čia gyvenusių bajorų Stravinskų portretai, šalia tvarkingai įrėminti ir įvairūs su jais ir su dvaru susiję dokumentai – tai pagarba tiems, kurie statė dvarą ir čia gyveno. Kitame kambaryje – dailininko Prano Daugin̆čio nutapyta paskutinių dvaro savininkų šeima. Namo viduryje išlikusi unikali patalpa – keturių kvadratinių metrų labai storų raudonų plytų sienų kaminas. Sovietmečiu per jį buvo iškirstas pereinamas koridorius. Dabar šis koridorius išardytas, ir vėl matoma autentika dvelkianti patalpa, kurioje senovėje buvo rūkykla. Ši autentiška kamino patalpa namo viduryje palieka didžiulį įspūdį.

Saulius atstatė ir buvusį dvaro svirną, kurio vidus įrengtas tarsi muziejus. Ant sienų kabo abiejų dvaro savininkų – Marijono ir Eugenijos Kaveckų – padidinti portretai, šalia eksponuojamos kitos šeimos nuotraukos bei tarpukario buities rakandai. Kadangi dvare naudotų daiktų beveik neišliko, buvo parinkti būtent tokie, kokie tuo metu naudoti Žemaitijoje. Kiekvienas eksponatas – tarsi maža istorijos dėlionės detalė, padedanti atkurti tai, kas buvo prarasta. Antrajame svirno aukšte įrengta dvaro biblioteka. Svirno atstatymas

NUKELTA Į 7 PSL.

Sauliaus Kavecko senelio Marijono Kavecko portretas.

Nuotr. O. Juozapaitienės.

Sauliaus Kavecko senelės Eugenijos Bichnevičiūtės-Kaveckienės portretas ir kitos jos nuotraukos.

Nuotr. O. Juozapaitienės.

Stendas Giliogirio dvaro sodyboje iškarpos iš tarpukario spaudos su Giliogirio dvaro skelbimais.

Nuotr. O. Juozapaitienės.

ATKELTA IŠ 6 PSL.

dar vyksta: Saulius planuoja prie jo įrengti mansardą, pritaikytą klojimo teatrui. Beje, tai ne naujiena – šiame dvare prie svirno jau yra vykęs spektaklis, o įrengus mansardą renginiai taps dar patogesni.

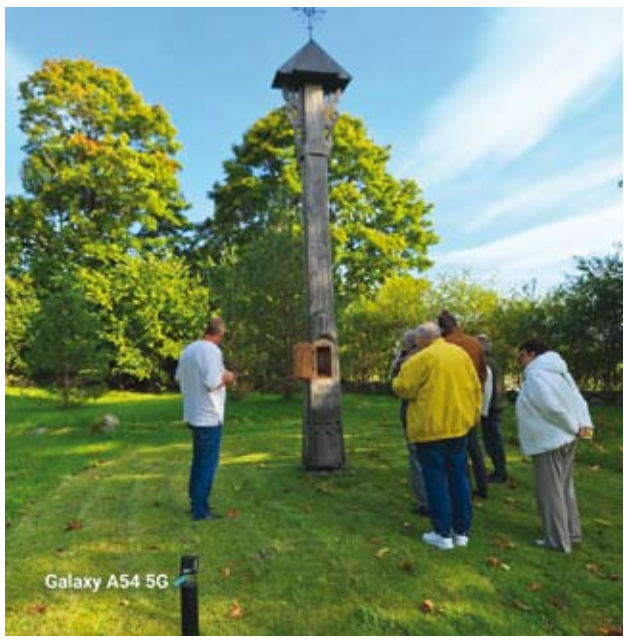
Dvaro teritorijoje seniau žaliavo parkas ir sodas. Saulius parodė seną maumedį, kurį, tikėtina, pasodino dar jo senelis. Kai kuriems sodybos medžiams jau gali būti daugiau nei 200 metų. Deja, didelė dalis senųjų želdinių sovietmečiu buvo iškirsta.

Ypatingą vietą dvaro sodyboje užima skulptoriaus A. Vaškio sukurtas koplytstulpis, skirtas dvaro savininkų Kaveckų atminimui. Koplytstulpio kamiene įrengta nedidelė niša, kurioje saugoma dėžutė su žeme, parvežta iš Sibiro, – iš vietos, kur palaidoti Sauliaus seneliai. Šią žemę S. Kaveckas pats parsivežė į Lietuvą. Kartu jis parsigabeno ir tris pušeles, kurias prieš kelerius metus pasodino dvaro sodyboje greta koplytstulpio. Medeliai sėkmingai prigijo ir šiandien jau yra gerokai ūgtelėję.

Dvare veikia ir žirgynas. Didžiuliame aptvare ganosi žemaitukų šeima – dar vienas gyvosios Lietuvos istorijos ir tradicijų ženklas. Saulius labai myli žirgus ir džiaugiasi galėdamas juos parodyti sodybos svečiams.

Iš Giliogirio „Pilaitės“ kraštotyrininkai išvyko sužavėti ne tik atstatytų pastatų ar įdomių eksponatų. Labiausiai įsiminė šeimininko pastangos išsaugoti tai, kas susiję su jo šeimos atmintimi, ir kartu noras šį palikimą atverti visuomenei.

Giliogirio dvaras šiandien – tai ne vien restauruoti seni pastatai. Tai šeimos atminties vieta, kurioje praeitis atgyja iš nuotraukų, dokumentų, daiktų ir gyvų pasakojimų. O S. Kavecko pradėtas darbas primena, kad istorinis paveldas išlieka gyvas tol, kol atsiranda žmonių, pasirengusių jį saugoti, tyrinėti ir perduoti ateities kartoms.

Skulptoriaus A. Vaškio sukurtas koplytstulpis, skirtas dvaro savininkų Kaveckų atminimui. Koplytstulpio kamiene įrengta nedidelė niša, kurioje saugoma dėžutė su iš Sibiro parvežta žeme. O už koplytstulpio pasodintos iš Sibiro parvežtos pušelės.

Nuotr. O. Juozapaitienės.

Senas maumedis, galimai, pasodintas dvarininko Marijono Kavecko.

Nuotr. O. Juozapaitienės.

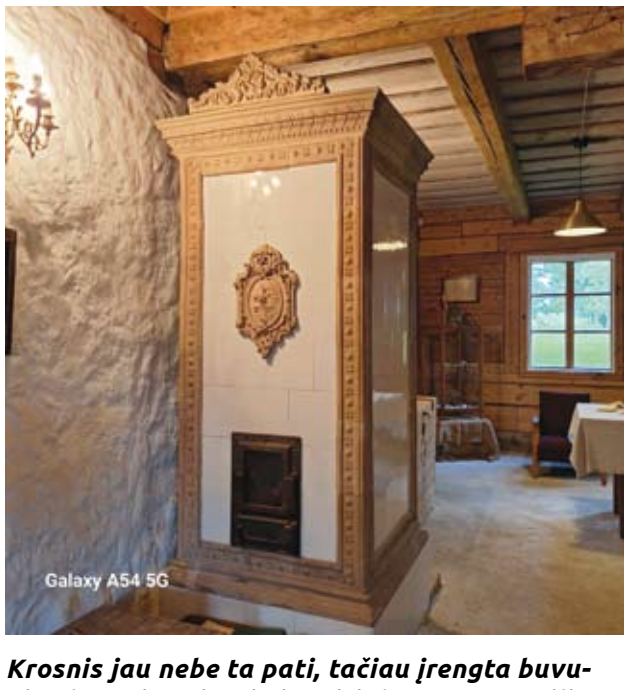
Ant autentiškų buvusio gyvenamojo namo sienų – ne tik nuotraukos, bet ir archyvuose rasti dokumentai apie Giliogirio dvarininkus. Pasakoja S. Kaveckas.

Nuotr. O. Juozapaitienės.

„Pilaitės“ klubo nariai Giliogirio dvaro kieme prie stalo vaišinasi dvaro obuoliais.

Nuotr. O. Juozapaitienės.

Krosnis jau nebe ta pati, tačiau įrengta buvusios krosnies vietoje ir atitinka to meto stilių.

Nuotr. O. Juozapaitienės.

Žemaičių dailės muziejuje Antano Visockio paroda „Didieji Grįžulo ratai“

Žemaičių dailės muziejus maloniai kviečia į dailininko Antano Visockio jubiliejinę retrospektyvinę parodą.

Kūrybiniame dialoge dalyvavo keramikė Aldona Visockienė.

Parodos atidarymas vyko spalio 23 d. Žemaičių dailės muziejuje.

Parodą pristatė prof. menotyrininkė Ramutė Rachlevičiūtė.

„Antano Visockio kūryba – tai meditatyvios kūrybos oazė, kurioje daiktai švyti savo vidumi, o juos supanti erdvė virpa įelektrintais tolimų žvaigždžių skleidžiamos šviesos spinduliais. Tokia aplinka veikia pakylėtai, todėl joje atsidūrę rakandai – medinis vežimas, valtis, laiptų fragmentas, pianinas, kriauklė, svogūnų laiškai, stiklinė vazelė ar rankinė kavamalė – nebėra tik paprasto natiurmorto elementai. Juos persmelkianti šviesa ateina iš nematomų tolių ir praturtina šiuos daiktus tauria būsena“. Menotyrininkas Virginijus Kinčinaitis.

PAGRINDINIAI GYVENIMO IR KŪRYBOS METAI

• 1941 m. liepos 18 d. – gimė Džiuikių kaime (Šiaulių apskritis).

• 1947 m. – pradėjo mokytis Kužių seniūnijos Tyrelkų kaimo pradinėje mokykloje.

• 1950 m. – apsigyveno Šiauliuose ir mokėsi Juliaus Janonio vidurinėje mokykloje. Buvo Gerardo Bagdonavičiaus mokinys – šis kūrėjas padarė didžiulę įtaką būsimo menininko raidai.

• 1957–1962 m. – mokėsi ir baigė Kauno vidurinę dailės mokyklą (dabar – Kauno Juozo Naujalio menų gimnazija).

• 1962–1968 m. – studijavo Vilniaus valstybiniame dailės institute (dabar – Vilniaus dailės akademija). Jo talentą ir stilių ugdė žymūs dėstytojai bei profesoriai: V. Mackevičius, J. Švažas, K. Morkūnas, A. Petrulis, V. Karatajus, S. Džiaukštas, V. Drėma.

• Nuo 1968 m. – pradėjo aktyviai dalyvauti parodose kaip tapytojas ir interjerui skirtų monumentaliosios keramikos kūrinių bendraautoris (kartu su žmona Aldona Visockiene).

• 1968 m. – pradėjo pedagoginę veiklą Šiaulių

NUKELTA Į 10 PSL.

Susitikimas sulaukė gausaus būrio literatūros mylėtojų.

KAIP SKAITYTI MENĄ

Rugpjūčio 5 d. plungiškiai ir miesto svečiai gausiai susirinko į bibliotekos projekto „Literatūriniai susitikimai Plungės viešojoje bibliotekoje – paaiškinkit man knygą!“ baigiamąjį renginį – Kristinos Sabaliauskaitės knygos „Kaip skaityti meną“ pristatymą. Sveikindamasi su renginio dalyviais projekto vadovė Genovaitė Matevičiūtė džiaugėsi, kad projektas baigiamas labai stipriu ir išskirtiniu susitikimu. Renginio svečiai – išskirtinės asmenybės, žmonės, kuriuos pažįsta visa Lietuva: Lietuvos dailės istorikė, menotyros mokslų daktarė, rašytoja Kristina Sabaliauskaitė ir menininkas, filosofas, Lietuvos nacionalinio dailės muziejaus generalinis direktorius Arūnas Gelūnas.

Labai nuoširdų, neskubų svečių pokalbį apie meną siūlome ir „Žemaičių saulutės“ skaitytojams.

Arūnas Gelūnas ir Kristina Sabaliauskaitė.

PABAIGA. PRADŽIA NR. 8 (900)

A. Gelūnas: Pagaliau atsiverskime knygą. Ar turi kokį mėgstamiausią kūrinį, kurį pačiai analizuoti ar pristatyti būtų labai malonu? Man, aišku, buvo šokas, pamačius Van Utrechto paveikslą “Daržovių ir žvėrienos parduotuvė”. Skaitydamas tekstą supranti, kad atribucija netiksli, kad pavadinimas turėtų būti kitoks. Gal gali suintriguoti publiką: kaip tu pastebėjai, kad neteisingai nustatytas paveikslo pavadinimas?

K. Sabaliauskaitė: Tai XVII a. kūrinys, todėl skaičiau viską apie tą amžių: apie nyderlandų ir flamandų papročius, tarptautinę prekybą, taip pat ir gyvenimą mūsų kraštuose. Kai tiesiog pasineri į visą tą kultūrą, įėjęs į kambarį jau žinai, kaip aš sakau, kokia yra durų rankena. Arba kokios formos vinis. Sena muziejaus atribucija (mokslinis procesas, kurio metu nustatoma muziejinės vertybės ar meno kūrinio autorystė, sukūrimo laikas, vieta (šalis, mokykla, dirbtuvė) ir autentiškumas; tai viena pamatinių muziejaus tyrimų dalių, leidžianti nežinomą arba abejotiną objektą oficialiai priskirti konkrečiam autoriui ar epochai – aut. pastaba) buvo “Daržovių ir žvėrienos parduotuvė”, nes paveiksle pavaizduota vaikinas ir mergina, aplink prikrauta daug vyno, pašauti gulbė ir kiškis, vaisiai ir daržovės... Žiūri į tokį paveikslą ir klausi savęs: kas mus verčia manyti, kad tai parduotuvė? Kas pardavėjas, o kas pirkėjas? Neaišku. Ką vaikinas ir mergina daro su tais produktais? Nėra derybų, niekas netiesia pinigo, nėra jokio prekystalio. O anais laikais negalėjo būti prekeivio, kuris kaip šių dienų supermarkete prekiautų šitokia produktų įvairove. Anuomet tokia mišri parduotuvė negalėjo egzistuoti dėl importo ir sandėliavimo sąlygų. Vienas žmogus prekiaudavo viena produktų rūšimi: kepėjas – duona ir kepiniais, vynininkas – vynu, mėsininkas – mėsa, daržovininkas – daržovėmis. Nueikite, pavyzdžiui, į mažą Italijos ar Prancūzijos turgų ir šiandien pamatysite tą patį. Bet grįžkime prie paveikslo: jei jame pavaizduota ne parduotuvė, tuomet kas? Kodėl jame pavaizduota gulbė ir kas galėjo ją valgyti? Tuomet supranti, kad tai kilmingų namų podėlis ir pasiruošimas puotai. XVII amžiuje menininkai niekada nieko nevaizduodavo šiaip sau. Jų darbuose dar būdavo užkoduota ir religinė žinutė apie gyvenimo prasmę. Tada įsižiūri į darbą ir imi jį “skaityti”: ką reiškia gulbė, ką reiškia šparagas, ką – vynas, kiškis, persikai... Taip gauname aiškų sakinį: jauni žmonės ruošia žemiškojo gyvenimo puotą, kai jiems ranka pasiekiami sielos prisikėlimas, amžinasis gyvenimas ir Viešpaties meilė.

A. G.: Kas tuo metu galėjo valgyti gulbes? XVII a. Nyderlanduose gulbė buvo delikatesas ir ją valgyti galėjo tik kilmingo luomo žmonės, kurie savo teritorijose jas augino. Taigi, paveikslas, tarptautinio lygio šedevras, atskleidžia ir tokius dalykus.

Mane labai jaudina ir erzina lankytojų bėgimas per sales. Šios knygos parašymo motyvacija kaip tik priešinga: su vienu ar keliais kūriniais, juos prakalbindamas, puikiai gali praleisti laiką. Savo akimis mačiau lankytojų, kurie 20 sekundžių praleidžia ne prie kūrinio, bet salėje. Mums, žmonėms, kuriems ekspozicijų paruošimas kainuoja daugybę pastangų, energijos, rūpesčio ir šimtus tūkstančių eurų, tai tikras pažeminimas, labai skaudu. Kovido metu sukūriau projektą “Vieno šedevro kambarys”, kuriame “uždarau” žmogų dvylika minučių su vienu kūriniu. Tai yra medijų pasakojimas apie visą Nyderlandų terpę, ir tik po to pamatomas iš Odesos atsivežtas visas Fransas Halsas. Taip norime čiupti už čiupros žmogų: „Prieteliau, taip nelėk, įsigi-

Renginio dalyviai.

NUKELTA Į 9 PSL.

KAIP SKAITYTI MENĄ

ATKELTA IŠ 8 PSL.

link, taip bus geriau ir tau, ir mums“.

Tame gražiame pokalbyje su Richardu Jonaičiu ir Živile Kropaite (LRT laida „Vasaros popietė“) minėjai destruktyvią „ekraniukų“ tendenciją šiuolaikiniuose muziejuose. Kuo geriau namuose paskaityti Tavo knygą ir į muziejų jau ateiti kažką žinant, nei parodoje naudojantis QR kodo pagalba, gal net pačiai filmuotai K. Sabaliauskaitei į ausines pasakojant apie kūrinį, ekranėlyje gauti naratyvą – koks čia jutiminis ir intelektualus skirtumas?

K. S.: Na, jei jau esi skaitęs, tai atėjęs į parodą jau iškart gali pasirinkti, prie kurio kūrinio nori nueiti, ką nori pamatyti, prie kurio kūrinio nori ilgiau pabūti, kurį kūrinį nori gyvai pamatyti. Kai kalbėjai apie „Vieno šedevro kambarį“, aš galvojau, kad norėčiau būti „užrakinta“ su Ferdinando Ruščico „Ausiniu kambariu“, tame kambaryje. Man tai būtų grįžimas į vaikystę. Vilniuje, tėvų bute, aš bėgdavau į didįjį jų kambarį, kuriame, sklisdama pro langus, žaidė saulės šviesa... Dėl to minėtasis F. Ruščico darbas man labai brangus. Jis visada man atima žadą, o labiausiai stebina, žavi, kai matai jį gyvai. Kai kūrinį matai gyvai, tu matai jo virpesį, pastelę, matai, kokiais skubriais pastelės štrichais jis yra nutapytas. Jokia reprodukcija to nepakartos. Niekada. Na, o kalbant apie kovidą (jį prisiminėm) – aš labai sunkiai priimu suvaržymus. Man tie visi buvę ribojimai ir negalėjimas judėti pasireiškė košmarų ir sapnų serija. Pirmasis sapnas dar buvo sublimacinis – tai ėjimas, muziejų lankymas, ko man labai trūko. Nueinu į nežinomą muziejų, po kojomis girgžda parketas, jaučiu to vaškuoto parketo kvapą, tai kažkokia labai gera

Projekto autorė G. Matevičiūtė.

nedidelė galerija, veikiausiai Borgezės, kurioje eksponuojamos Berninio ir Karavadžo parodos. Atsibudusi iš šio sapno supratau, kokia baisi tikrovė ir kad vėl noriu grįžti atgal į sapną... Taip, manau, kad knyga – tai paruošimas akistatai su meno kūriniais, šioks toks pasufleravimas, į ką atkreipti dėmesį. Aš pavargčiau pasakoti, kiek kūrinių, daugybę kartų matytų reprodukcijose, atėmė man žadą ir aukštyn kojomis apvertė įsivaizdavimą apie tuos kūrinius, išvydus juos gyvai! Vienas tokių pavyzdžių – garsiosios kubinės Egipto skulptūros, pavyzdžiui, faraonės Hačepsutos ar „Sėdinčio raštininko“: visa skulptūra yra redukuota į kubą, tarsi žmogus tupėtų rankas susidėjęs ant kelių, ir tik prilipdyta galvytė. Atsimenu, dėstytojas docentas A. Širmulis dailės akademijoje mums rodė skaidres ir pasakojo apie egiptiečių monumentalizmą, kurio esminis bruožas – gebėjimas išgryninti formą iki jos monumentalumo. Esi studentas, klausaisi, konspektuoji, knapsi... O paskui, po pirmo kurso, aš nuvažiuoju į Luvrą ir gyvai pamatau tas skulptūras... Kai žiūri į jas skaidrėje ar nuotraukoje, jos atrodo namo dydžio, nors iš tiesų jos – 30–50 cm aukščio! Tada supranti, kas yra tas formos išgryninimas. Man dar labai patinka Stasio Krasausko grafika, ypač jo „Giesmių giesmės“ ciklas, kuris kažkada buvo uždraustas. Viena virtuoziška balta linija juodame fone – mylimųjų siluetai, o tu žiūri ir matai, kad, brėžiant krūties kontūrą, menininkui vienoje vietoje virptelėjo ranka... Žiūrėdamas ne į originalą, o į vidutinės kokybės spaudos atvaizdą, tu šito nematai. Štai dėl tokių dalykų verta praleisti ilgiau nei dvidešimt sekundžių prie kiekvieno kūrinio. O apie QR kodų skenavimus ir telefono traukymą iš kišenės aš negaliu... Mane net meniu su QR kodu nervina ir manau, kad tai blogas išradimas. Beje, tikrai geruose restoranuose meniu niekada nebūna su QR kodu.

A. G.: Kartais mums iš tiesų sunku paaiškinti politikams, kodėl mes nelabai norime interaktyvumo. Jis labai tinka istorijos, gamtos muziejuose, kur plačiau papasakojama apie eksponatus, bet į meno muziejų žmonės eina pažiūrėti į originalus. Mano patirtas didžiausias skirtumas tarp originalo ir reprodukcijų buvo Rafaelio darbai. Kai buvau vaikas, dailės mokyklos mokinys, niekaip nesupratau, kodėl Rafaelis yra geras menininkas. Jo darbai (reprodukcijos) atrodė nuobodūs, galvojau, kad yra daug geresnių tapytojų, pvz., Rembrantas, Tintoretas, Velaskesas ir kiti. Net Hesė viename romane yra pasakęs, kad Rafaelis toks didis, kad muzika iki šiol neturi savo Rafaelio. Tai mane tiesiog pribloškė, negalėjau patikėti, bet kai pirmą kartą pamačiau Rafaelio originalą, man tarsi užsidegė žalia šviesa. Žiūrėdamas į originalą matai visus niuansus, bet bandai nusifotografuoti – niekas nenusifotografuoja. Bandai iš visų pozicijų – neišeina, tarsi ne tas paveikslas, ne tie niuansai, ne tie atspindžiai, ne tos spalvos. Tiesiog negali jo reprodukuoti, yra tokių kūrinių. Štai mūsų Vakarų Europos rinkinio albumas – jis tragiškas, ne tos spalvos, per tamsu... Jau mūsų aptartas paveikslas „Daržovių ir žvėrienos parduotuvė“ – originalas atrodo dieviškai, tai tikras šedevras, o jo reprodukciją turbūt verstum ir praverstum.

K. S.: Tai didžiulis paveikslas, jo neįmanoma reprodukuoti. Mano knygoje jis spausdinamas per sulenkimą, per du puslapius, bet niekaip neįmanoma jo pristatyti taip, kad būtų galima patirti visą jo grynumą, kompoziciją, įvairovę.

A. G.: Noriu paklausti, kodėl vienintelis menininkas, kurio du kūriniai pristatomi Tavo knygoje, yra Pranciškus Smuglevičius?

K. S.: Po Abiejų Tautų Respublikos padalijimų mums teko baisiausia dalia, blogesnė nei tiems, kurie atsidūrė Austrijos ar Prūsijos įtakoje. Nors ir ten buvo sunku, bet jie, pavyzdžiui, galėjo važiuoti studijuoti į Paryžių, o lietuviai tegalėjo važiuoti tik į Rusijos universitetus, geriausiu atveju – į Varšuvą. Vakarų Europos universitetai lietuviams buvo nepasiekiami. Man visada užverda kraujas, kai kas nors sako, jog nereikia smerkti, atmesti rusų kultūros, nes istoriškai Lietuvos kultūra vis tiek esanti neatsiejamai susijusi su Rusijos kultūra, ir Lietuvą pristato kaip kultūrinę Rusijos koloniją. Bet kultūriškai Lietuva su Rusijos kultūra yra susijusi tik per rusų mums primestą spaudos draudimą, kurio aš, lietuvė, niekada neatleisiu. XIX amžiuje, kai sustiprėjus buržuazijai vis prieinamesnis tapo mokslas, kai radosi vis labiau išsilavinusių žmonių, talentų iš tautos pašaknų, visos Europos tautos ėmė rašyti savo didžiuosius XIX amžiaus romanus, kurti nacionalinę literatūrą. Rusija iš Lietuvos šią galimybę buvo atėmusi, mes džiaugėmės galėdami lietuviškai skaityti tik maldaknygę ar vaiko elementorių – štai tokia vienintelė sąsaja siejo Lietuvą su Rusija. Mano knygoje tai bus labai aiškiai matyti iš kūrinių, ypač to laiko romantikų. Menas galėjo kalbėti neverbaline kalba, kurios cenzorius neužčiuopdavo. Dėl to galėjo gimti ir „Aušros Vartai“, ir „Miško gaisras“, ir V. Slendzinskio „Vaidilutė“, ir daug kitų romantizmo dailės kūrinių, kurie teikė atgaivą ir paguodą tiek to meto lenkų bajorijai, tiek lietuvakalbiams. Kodėl mano knygoje pristatomi du P. Smuglevičiaus darbai? Aš būčiau norėjusi ir tris, ir keturis pristatyti! Norėjau parodyti ir piešinį, ir paveikslą. Šio pavadinimas ne visai tikslus: ne „Lietuvos valstiečiai “, turėtų būti „Sužadėtuvės karčemoje“, nes iš tiesų ten pavaizduotos piršlybos.

A. G.: Knygą paruošti Tau padėjo ir dukra. Kaip tai atsitiko?

K. S.: Knygai reikėjo kažkokių schemučių ir paveiksliukų, pvz., rankos su lupa. Su knygos dailininku Zigmantu Butaučiu galvojome kreiptis į kokią agentūrą, bet Zigmas nutarė, kad reikėtų gyvo darbo. Pats neturėjo laiko, pasakė tikrai nepiešiąs. Tada vìsa, tas schemutes ir rankas, pasisiūlė nupiešti mano dukra Kotryna. Leidykla neprieštaravo, sakė, kad gal net visai gerai, kad štai knygą, skirtą paaugliams, iliustruoja paauglė.

A. G.: Pabaigai – „pabaigiškas“ klausimas. Sakykim, „sulėtėjęs“ mūsų žiūrovas pasiskaito Tavo knygą ir ateina prie meno kūrinio. Kokius tris esminius klausimus tas praprusęs žiūrovas, stovėdamas prieš meno kūrinį, turėtų sau užduoti?

K. S.: Manyčiau, kad turėtų ne klausti. Idealu būtų, jei pasiskaitęs mano knygą ir pasižiūrėjęs į meno kūrinį, jis su kuo nors nesutiktų ir pradėtų polemizuoti, ginčytis, o grįžęs namo ginčytųsi su kitais, kurie skaitė knygą ir matė kūrinį. Tai būtų geriausias rezultatas. Arba būtų dar geriau, jei jis užduotų tokį klausimą, kokio aprašyme neužduodu aš, galbūt pastebėtų tai, kas praslydo, ko nepastebėjau aš, bet kas paskatino jį mąstyti ir žiūrėti į kūrinį. Aš knygoje rašau, jog nėra kvailų klausimų, o pats kvailiausias yra tas, kurio tu neužduodavei ir nesužinojai atsakymo.

Paruošė
Genovaitė Matevičūtė

PROJEKTĄ FINANSUOJA LIETUVOS KULTŪROS TARYBA IR PLUNGĖS RAJONO SAVIVALDYBĖ

LIETUVOS KULTŪROS TARYBA

Žemaičių dailės muziejuje Antano Visockio paroda „Didieji Grįžulo ratai“

ATKELTA IŠ 7 PSL.

vaikų dailės mokykloje.

• Nuo 1969 m. – Šiaulių pedagoginio instituto Dailės fakulteto dėstytojas.

• 1981–1985 m. ir 1989–2012 m. – ėjo naujai įkurtos Tapybos katedros vedėjo pareigas.

Įkvepiančioje akademinėje aplinkoje kūrė studijų programas, dėstė tapybą, akvarelę bei kompoziciją.

• 1983–1989 m. – Šiaulių miesto dailininkų sąjungos pirmininkas.

• 1991 m. – suteiktas docento vardas.

• 2006 m. – tapo Šiaulių universiteto Humanitarinių mokslų fakulteto profesoriumi (dailės sritis).

• 2010–2011 m. – kartu su keramike A. Visockiene Šiauliuose įkūrė neformalaus dailės ugdymo studiją „Paletė“.

KŪRYBINIAI DARBAI IR PARODOS

Per 1968–2026 m. laikotarpį menininkas surengė apie 300 bendrų parodų Lietuvoje bei užsienyje ir 25 autorines parodas.

• Kolektyvinės parodos Lietuvoje: Vilniuje, Kaune, Klaipėdoje, Žeimelyje, Kuršėnuose, Šaukėnuose, Kužiuose, gimtajame Džiuikių kaime, Gilaičiuose, Telšiuose, Nidoje.

• Kolektyvinės parodos užsienyje: Latvijoje, Estijoje, Lenkijoje, Italijoje, Prancūzijoje, Švedijoje, Benine (Afrika), Nyderlanduose (Amsterdame), Belgijoje (Baarle-Hertoge, Vilmstate, Eten-Liure).

• Autorinės parodos Lietuvoje: Vilniuje, Kaune, Šiauliuose, Kuršėnuose, Šaukėnuose, Kužiuose, Džiuikių kaime.

• Autorinės parodos užsienyje: Prancūzijoje, Belgijoje (Antverpene, Baarle-Hertoge) ir Nyderlanduose (Hagoje, Vilmstate, Eten-Liure).

SVARBIAUSI PASTAROJO METO PROJEKTAI

• 2021 m. – Šiaulių dailės galerijoje įvyko jubiliejinė Antano ir Aldonos Visockių 80-mečio paroda „Duetas“, kurioje eksponuota aliejinė tapyba, akvarelė bei monumentalioji interjerų keramika.

• 2026 m. – surengta Antano Visockio jubiliejinė retrospektyvinė paroda „Didieji Grįžulo ratai“ Šiaulių dailės galerijoje bei Lietuvos Respublikos ambasadoje Hagoje (Nyderlandai).

MONUMENTALIEJI INTERJERO DARBAI

(Sukurti kartu su bendraautore Aldona Visockiene, aprašyti A. Mačiulio knygoje „Dailė architektūroje“)

• „Muzika“ – 18 metrų ilgio horeljefas (sunaikintas).

• Keramikinis pano tuometinėje Kuršėnų 3-iojoje vidurinėje mokykloje – 24 metrai.

• „Turnė“ – 16 metrų figūrinė kompozicija viešbučio restorano salėje Šiauliuose.

KŪRYBINIS DIALOGAS IR REIKŠMĖ

Menininko kūrybinių etapų punktyrai, leidžiantys stebėti jo stilistinę raidą platesniame kontekste, ryškiai atsiskleidžia Pasaulio žemaičių dailės parodose, rengiamose kas ketverius metus. I-ojoje parodoje, įvykusioje 1989 metais Klaipėdoje, A. Visockis kartu su A. Švažu ir kitais kolegomis buvo vienas iš organizacinio komiteto narių. Šiame istoriniame renginyje kūrėjo darbai iš kitų dalyvių išsiskyrė ne tik filosofiniu bei simboliniu turiniu, bet ir įspūdinga puantilistine akvarelės technika (tapyba taškeliais ir smulkiais potėpiais), išskiriančia jį iš kitų akvarelistų. Nuo 1994 m. šis meno forumas persikėlė į Žemaičių dailės muziejų, kuris tapo prestižine profesionaliojo meno platforma ir žemaičių tapatybės kultūrinio kodo vieta.

Visockių šeimos kūrybinis tandemas, žengiantis viena kryptimi, bet išsaugojęs individualią meninę raišką, jau daugelį metų puoselėja unikalų kūrybinį dialogą. Jis harmoningai suskamba ir Pasaulio žemaičių dailės parodose. A. Visockienė muziejui yra padovanojusi 19 keramikos kūrinių – dalis šios iki šiol neeksponuotos kolekcijos šioje parodoje pagaliau atsiveria žiūrovui. Drauge menininkai kuria magiją, kurioje akvarelių lengvumas, skaidrumas ir spalvų fontanai trumpam sustoja, kad valiūkiškai „brūkštelėtų“ keliomis spalvų žiežirbomis ant itin plastiškų, dekoratyvių balto šamoto kūrinių.

Žemaičių dailės muziejaus inf.

Rūta Vaškytė

ESE

nu, IR? kas PRIEŠ ir PO (ne)užfiksuota

Iliustracija iš interneto.

žinot tuos aiktelėjimus sukeliančius PRIEŠ ir PO? pavyzdžiui: senovinis tvartas, kur ožkos kadaise augintos, rekonstruojamas į jaukius namus,

garbanius nusiskuta galvą ir išsitatuiruoja pakaušį,

siūlai iš poros sukandijusių megztinių panaudojami 9 kojinėms,

apdžiuvęs augalas sužaliuoja...

visgi, dažniausia tokiuose koliažuose užfiksuojamas kūno pokytis. sumažėjusio. tada minios aiktelėjančių iš nuostabos, susižavėjimo, o kartais pavydo net pridūsta.

giliai kvėpuokim, nes deguonies stoka atsiliepia kritiniam mąstymui. ne visiems naudinga įsikvėpt norma tapusiam mažėjimui. gali būti, kad tada ne tik kūno apimtys ir apkrova sąnariams sumažės, o ir šypsenos ne iš reikalo dažnis.

,,KITAS ŽMOGUS!” taip išsirašant iš valgymo sutrikimų centro man pasakė slaugytoja, dirbusi ir gulimosi dieną. pamenu, kaip ji gailėjosi, kad tokių gana sėkmingų PRIEŠ ir PO neužfiksuoja, mat galimai būtų kiek neetiška.

manasis PO tada buvo priaugtas svoris.

atspindžiuose regėjau pamirštą veidą: lūpas, skruostus, žvilgančią odą – pagaliau vėl atpažinau SAVE. deja, energijos lygis didėt drauge su kūnu nespėjo. tai paaiškėjo nuslūgus niekur nedingusį išsekimą maskavusiai pakylėtai emocinei būklei. aklas atsidavimas į kitų rankas tikrai leido pailsėt nuo savęs ir atsipalaiduoti. išsivadavau nuo savo obsesyvių ,,neteisingų” minčių. juk viskas už mane profesionaliai sumintyta iš anksto – tad suklyst buvo tiesiog neįmanoma. labai džiaugiaus aiškiomis ligoninės taisyklėmis: kaip valgyt ir kaip (ne)judėt. tiesa, pirmykštį judesio poreikį varžė draudimas net pasirąžyt. staiga tai, kas sveika jau tapo nebesveika? bipolikai taisyklių kūrėjai!

aš irgi nestabili psichiškai, tai jau pirmą rytą namie tampiaus ant gimnastikos kilimėlio. joga – švelni praktika, bet, VAEZAU, aš net mėginau pabėgiot! juk buvau apgydytas, stipresnis, sveikesnis –

KITAS ŽMOGUS!

netrukus nerimą, kaip be kitų nuolatinės kontrolės toliau pačiai sveikt teisingai, ėmiau malšint senais gerais būdais. t.y. visai negerais. poilsio ir sau suteikiamos energijos prasme – mažėjimo link. pasislėpdama šešėliuose vis naujų išmoktų svetimų tiesų šalu, vystu ir pamažu kompostuojuos į grumstą.

būtent todėl mane jautrina tai, kas užfiksuotuose ,,PRIEŠ IR PO” slypi po žodžiu ,,IR”. visi nematomi procesai, veiksmai, iškilę iššūkiai, krizės, lūžiai, pergalės. emocinio fono dinamika, jausmai, su kuriais susiduriama. ko, kaip ir dėl ko vengiama. oi, kaip skirtingai panašiose situacijose atsidūrę mes reaguojame ir elgiamės.

po mano mažėjimo ,,IR” – begalė desperatiškų bandymų ĮTIKTI VISIEMS. ne išvaizda, kuria krentant svoriui ėmiau baisėtis,

o savo pasirinkimais, žodžiais, darbais – juk tai pati tikriausia nemeilės sau išraiška. priežasčių, pateisinančių buvimą, nuolatinės paieškos iš proto varo tiek mane, tiek tuos, kurie su manimi. atsiribojau ne tik nuo komforto, o ir nuo pasaulio.

dar priešistorėje dabartinės būklės kreipiausi psichologinės pagalbos. neašarodama, nuo nemigos nepajuodusiais paakiais, o blogiausia – su ryškiaspalvėm pončekom..! tą kartą buvau pasiųsta atgal į rinką kaip nepakankamai rimtas, palepusios mergos atvejis. pamoka išmokta skaudžiai – pagalbos poreikis veiksmingiausiai iškomunikuojamas universaliai visiems suprantama

kūno kalba.

ta pati tik vis kituose kabinetuose stovėjau tai per anksti, tai kiek per vėlai. po ,,IR” susikaupusios patirtys vos tilpo

NUKELTA Į 14 PSL.

Štai taip atrodo pakilimas link Khomyak kalno viršūnės (iki 1100 metrų).

O dar 400 metrų reikia įveikti tokiu „taku“, kad pasiektum...

...Khomyak kalno viršūnę. Su oru mums labai „pasisekė“. 15 km žygis užtruko visą dieną.

Žydrūnas PILITAUSKAS

Gyvenimas verda, nors raketos ir dronai krenta, žūsta nekalti žmonės

Dėka gerų, patriotiškų žmonių ir organizacijų Plungės skautams pavyko surinktį eilinę paramą ukrainiečiams, kurią spalio antroje pusėje perdavėme Velyka Berezovytsia skautams ir bažnytinei bendruomenei. Prieš pasidalinant pasakojimu apie mano ir kolegos Seržo kelionę į karo niokojamą šalį, noriu padėkoti visiems, kurie palaikė mūsų kelionę ir aukojo tiek lėšas, tiek daiktus, tiek saldumynus.

Didžiulį ir nuoširdų skautišką ačiū tariame:

*** Šiaulių tuntui ir kelionės partneriui Seržui, Vilniaus „Skaisčio“ tuntui ir vadovams, Plungės Gondingos tuntui už 6 generatorius ir grandininį pjūklą;**

*** už naktinio matymo žiūronus, saldžias ir nesaldžias dovanas (higienos priemones, medikamentus ir kt.) –**

Plungės skautams, Žemaitijos skautų organizacijai, Šiaulių tuntui, Švedijos Boxholmo draugijai VANNER EMELLAN ir jos vadovei Karinai Knutsson, žmonai Kristinai, skautų vadovams Simonai ir Giedriui, Aušrai;

*** už finansinę auką – klasiokėms Renatai Dargevičienei ir Marijai Kundrotienei, „Pagardenio“ savininkui Remigijui, Mariui, dukrai Ievai ir Džordžijo, MB „Snaputis“ ir Mantui Pilkauskui, Mildai Padgurskienei, Algirdui Pečiuliui, Švedijos Boxholmo draugijai VANNER EMELLAN ir jos vadovei Karinai Knutsson, Viliui Viktoravičiui.**

Visi daiktai vos tilpo į skautų „Chrysler Voyager“ mašiniuką, tad be galo džiaugiamės, kad nors ir nedidelė, bet reikalinga parama pasiekė tuos, kuriems jų labai reikia. O kaip mums sekėsi nuvežti paramą ir kokie nuotykiai mūsų laukė – pasakojimas šiame straipsnyje.

ŠALIS, KURIOJE SUSIPAŽINAU IR PAMILAU KALNUS

Pažintis su Ukraina, į kurią spalio antroje pusėje jau trečią kartą vežėme paramą, man prasidėjo dar sovietiniais laikais – apie 1985-uosius, kai būdamas 14-mečiu kartu su Telšių turistų klubo nariais pirmąkart – vedamas sportinio intereso ir noro pamatyti... kalnus – keliavau į šią šalį.

Pažintis su kalnais tąkart buvo kupina įsimintinų liūdnų, linksmų ir nepakartojamų nuotykių bei „geros“ patirties: vos nenušalau rankų,

ausų ir kojų pirštų (keliavome lapkrityje, kai buvo gausu sniego, o aš susikroviau daiktus ir rūbus, tarsi keliautume ankstyvą rudenį...), nuo vietinių tų laikų nacionalistų gavome į sprandą (taip ir nesupratome už ką ir kodėl mus puolė mušti), miegojome net ne palapinėse, o tiesiog ant žemės, miegmaišiuose (ir nesvarbu, kad naktį po didelio snygio atsibundi visas užklotas storu sniego sluoksniu)... Tačiau tai padėjo ateityje išmokti gerai pasiruošti žygiams.

Nuo to laiko nuostabia gamta pasižyminčioje šalyje buvau ne tris ar devynis kartus: su bendraminčiais žygeiviais, skautais keliavome po Karpatų kalnus, Krymą, lindome į olas, ne du ar tris kartus įkopėme į didžiausias viršūnes – Goverlą ir Petrosą, mėgavomės Juodaja jūra, įdomia miestų, miestelių ir kaimų architektūra, kulinarija ir pan. Laikas ėjo, mano kelionių kryptys keitėsi ir niekada negalvojau, kad kada nors sugrįšiu ten ir vėl įkopsiu į kokią nors viršūnę.

Ir štai, po kurio laiko, vėl sugrįžau į savo pirmųjų kalnų šalį – Ukrainą. Tik šįkart su liūdnesne misija: padėti nuo karo kenčiantiems gimininiams broliams ir sesėms. Tačiau pastaroji kelionė buvo kupina daugybės potyrių ir... aš vėl įkopiau į vieną iš Karpatų viršūnių (Khomyak): nedidelę, vos 1,5 km aukščio, bet po 40 metų, kai pirmą kartą įkopiau į vieną Karpatų viršūnių, man ji pasirodė stati ir atėmė daug jėgų :)

Šią kelionę lydėjo daug naujų atradimų, pažinčių (ir ypač netikėtų!), bendravimo ir ukrainiečių dvasios stiprybės pajutimo. Nebūtų to jausmo ir pasididžiavimo, jei ne mūsų broliai ir sesės skautai iš Velyka Berezovytsia – Oksana, Ighor, Lilya ir kiti skautai, kurie pas mus Plungės Gondingos tunto stovykloje lankėsi jau antrus metus iš eilės.

NUKELTA Į 12 PSL.

Gyvenimas verda, nors raketos ir dronai krenta, žūsta nekalti žmonės

ATKELTA IŠ 11 PSL.

Ternopilio metropolitas dėkojo už tai, kad lietuviai remia Ukrainą ir padeda.

DVASIOS STIPRYBĖ LEMIA UKRAINIEČIŲ IŠGYVENIMĄ

Ukraina turtinga ne tik neapsakomo grožio gamta, iškasenomis, bet ir savo istorija, žmonių vidine stiprybe ir dvasia. Vien tai, kad gerokai už Ukrainą didesnė ir milžinišką armiją bei ginkluotę turinti Rusija niekaip nesugeba palaužti šios šalies, rodo, kokia stipri ukrainiečių dvasia.

Tai mes pajutome ir šioje kelionėje, kurioje gerų žmonių, skautų ir jų bičiulių dėka, vežėme surinktą paramą. Kiekvieną kartą, kai vykdavome su parama į šią šalį, daug bendraudavome su žmonėmis ir visada būdavome nustebinti nuoširdumo, atsidavimo savo istorijai, kalbai, norui pabėgti iš Rusijos vergijos ir gyventi taip, kaip gyvenama civilizuotame vakarų pasaulyje. Taip pat noru bendrauti su mumis, lietuviais. Gal tai siejasi su bendra mūsų šalių istorija, o gal skausmas, patirtas esant sovietmečiu ir ne tik, toks bendras ir suprantamas abiem šalim?...

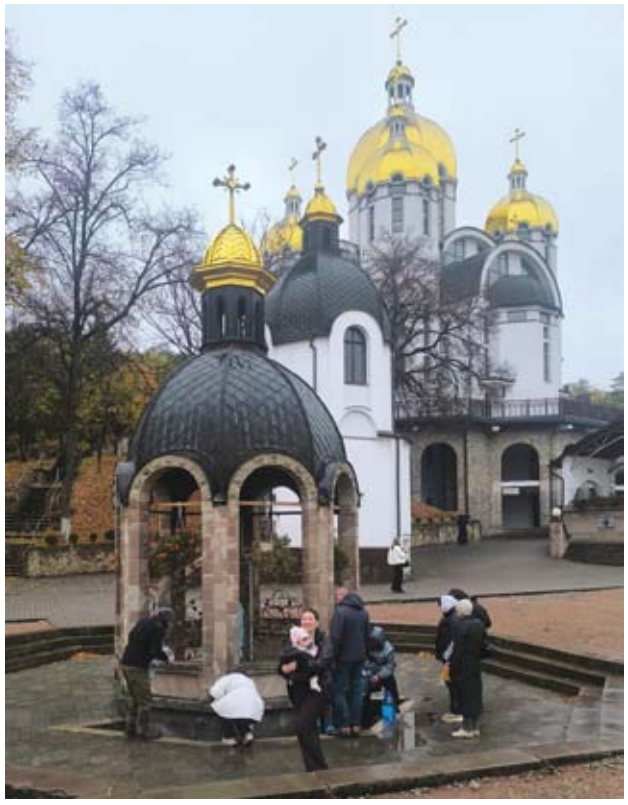
Ir gal tik šioje kelionėje supratau, iš kur pas ukrainiečius tas dvasios stiprumas. Prieš metus, grįžęs iš kelionės į šią šalį, rašiau, kiek daug Ukrainoje bažnyčių (kaip ir dvarų ar pilių (gaila, bet daug griūvančių...). Šioje kelionėje aš jų pamačiau dar daugiau ir net sunku buvo patikėti, kad nedideliame miestelyje bus 5–8 bažnyčios. Su kelionės draugu Seržu net stebėjomės: negi ukrainiečiai tokie religingi?!

Nesu didelis istorijos žinovas, tačiau nereikia giliai kapstytis istorijos labirintuose lankantis jų pilyse, dvaruose, muziejuose, kurie susiję su bendra mūsų istorija, norint pamatyti, kad visa jų valstybės istorija, skirtingai nei Lietuvos, remiasi bažnyčia ir jos kurta istorija.

Bažnyčia ir dabar turi didelę įtaką: jai atitenka vienas svarbiausių vaidmenų rūpinantis kariais ar jų šeimomis, teikiant net psichologinę paramą; padedant vaikus ir jaunuolius atitraukti nuo karo baisumų – organizuojant jų laisvalaikį (kaip ir mūsų bendravimo atveju – išvykimą dviem svaitėms į Lietuvą); teikiant materialinę paramą nepasiturintiems; ugdant patriotiškumą; teikiant dvasinę stiprybę ir moralinę paramą; rūpinantis sužeistais ir... mirusiais; tuo pačiu nešant žinią visam pasauliui, kad ukrainiečiai yra tvirti ir jie, turėdami kitų palaikymą, tikrai atsilaikys. Dėl to jie džiaugiasi kiekviena parama – didele ar maža, tuo, kad jie nėra palikti vieni siaubingame rusų vykdomame kare.

Ir tai patvirtina Ternopilio apskrities metropolito žodžiai mums,

NUKELTA Į 13 PSL.

Zarvanytsos (Зарваниця) vienuolynas – vienas didžiausių graikų katalikų Ukrainoje. Čia į aukojamas lauke šv. Mišias vasarą susirenka tūkstančiai maldininkų.

Ukrainoje daug dvarų ir pilių. Gaila, tik daugumą jų baigia sugriūti...

Olykos pilis (ukr. Олицький замок) – vėlyvaisiais viduramžiais statyta pilis Olykoje, Voluinės sritis (Ukraina). Viena iš pirmųjų bastioninių tvirtovių Ukrainoje.
Kai 1514 m. Olykos dvaro paveldėtoja Ona Kiškaitė ištekėjo už Lietuvos Didžiosios Kunigaikštijos didiko Jono Radvilos, Olyka tapo Radvilų giminės dvaru. Radvilos vertino šią vietovę, ne veltui 1547 m. Mikalojus Radvila Juodasis išrūpino iš imperatoriaus Karolio V paveldimą titulą Olykos ir Nesvyžiaus kunigaikštis. Jį vėliau patvirtino ir Lenkijos karalius-Lietuvos didysis kunigaikštis Žygimantas Augustas.
1564 m. buvo pastatyta kvadratinė pilis, kurią juosė pylimas. Jos išmatavimai buvo maždaug 100 x 120 m; pietinėje dalyje buvo gyvenama, o kitos naudojamos gynybiniams poreikiams. Sienos atlaikė Turkijos kariuomenės apgultį; 1702 m. Olykos miestelį buvo užėmę švedai, bet į pilį patekti jiems nepavyko. Vėliau tvirtovė neteko savo karinės reikšmės, Radvilos ėmėsi ją pritaikyti dvaro rūmams. Atsirado balkonai, buvo pastatytas trečias aukštas ir įrengta atvira galerija, o stogas įgavo baroko bruožų.
1812 m. karo su Napoleonu metu Rusijos imperijos kariuomenė pilyje buvo įrengusi ligoninę. Ji veikė ir po karo iki pat 1840 m, vėliau pastatai buvo apleisti ir iki 1882 m. juose niekas negyveno. Vėliau prasidėjęs remontas užtruko net trisdešimt metų. Pirmojo pasaulinio karo metu pilis vėl buvo apgriauta ir Radvilų dar kartą atstatoma. Po Antrojo pasaulinio karo įrengta psichiatrinė ligoninė.

ATKELTA IŠ 12 PSL.

susitikus su juo: „Labai svarbu, kad jūs remiate mus, priimate vaikus pas save. Jei galvotume ir kalbėtume vien apie karą, žmonės pultų į depresiją. Todėl itin savarbu, kad mūsų vaikai ir jaunimas turi galimybę atvykti pas jus, kad jūs atvežate paramą mūsų žmonėms.“

Svarbu ir tai, kad bažnyčia ir skautai yra patikima paramos išdalinimo infrastruktūra. Jie geriausiai žino, kam ir kokia reikalinga parama. Ir tai daro atsakingai ir sąžiningai. Jau antrą kartą vežėme jiems paramą ir jie visada po jos išdalinimo atsiųsdavo vaizdine informaciją, kam kas buvo perduota ar nupirkta už paaukotas lėšas.

ĮDOMUS, BET LIŪDNAS SUSITIKIMAS SU KARIŠKIAIS

Pagrindinė mūsų kelionės misija – perduoti surinktą paramą: generatorius, grandininį pjūklą, medikamentus, higienos priemones, saldumynus ir kitus daiktus. Kad jie nukeliaus ten, kur tikrai jų reikia, įsitikinome pirmomis mūsų viešnagės dienomis. Mūsų globėjai pasiūlė patiems perduoti vieną generatorių kariškiams. Ne, į frontą nevykome. Tiesiog mus nuvežė į specialiojo dalinio mokymo bazę ten pat, Ternopilyje. Kur ji yra, žino nedaugelis, – informacija slepiama.

Čia mus pasitikę dalinio vadai dėkojo už generatorių ir medikamentus bei aprodė, kaip gyvena spacialiosios paskirties kariai, kaip konstruoja dronus ir... dideliame vaizdo ekrane parodė savo atliekamas kovines užduotis. Vienoje filmuotoje medžiagoje matyti, kaip jiems, vykdant užduotį neutralizuoti rusų smogiamąją grupę, į jų automobilį pataiko dronas. „Pasisekė, kad niekas nežuvo“, – sako vadas. O štai kitame vaizde liejasi skausmas: vykdant analogišką užduotį vienos iš gamyklų teritorijoje, į grupę atskriejo raketos. Žuvo apie dvidešimt karių. Vaizde matosi momentas, kaip pataikė raketos, ištaškyti kūnai, liepsnos, kraujas... „Liūdniausia, kad vaikinai žuvo dėl mūsų pačių, ukrainiečių kaltės. Atsirado vienas išdavikas, kuris perdavė informacija rusams...“, – pykčio neslėpdamas pasakojo vadas.

Pasak kariškio, čia esanti tik mokymo bazė, kurioje, grįžus iš užduoties fronte, jie pailsi, mankštinasi, aptaria užduotis ir ruošiasi naujoms kovinėms užduotims. Kada ir kur jie išvyks bei kokią užduotį turės atlikti, pranešama vos ne paskutinę akimirką.

Prieš išvykstant kariškiai paprašė padėkoti tiems, kas aukojo ir parėmė juos, taip pat prašė, esant galimybei, atvežti gerų šiltų pirštinių ir kareiviškų batų vaikinams. „Reikia ne tų popierinių batų, kurie perbridus pelkę ištirpsta, o normalių. Pas jus tokių yra“, – įteikdamas dalinio vėliavą ir antsiuvus mums sakė vadas.

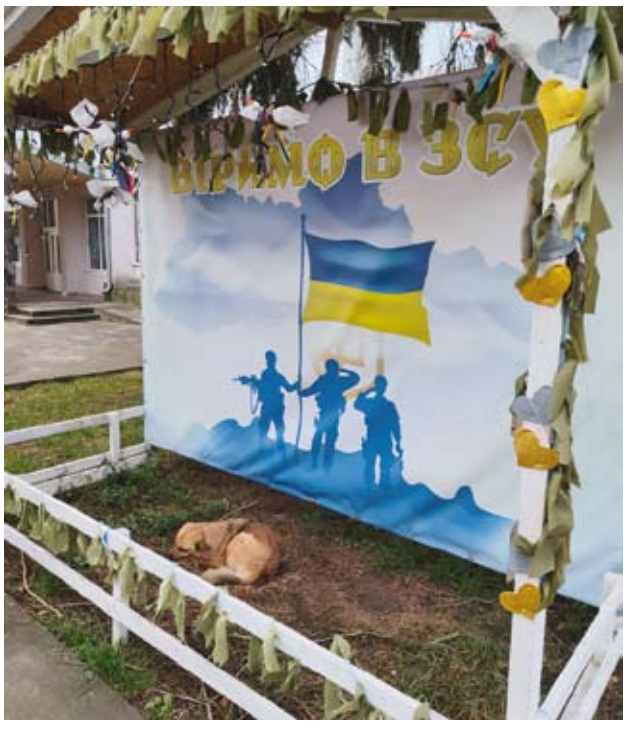
BUS DAUGIAU.

Kartu su Ternopilio medicinos universiteto prorektoriumi Stepanu Zaporožanu (Степан Запорожан), mūsų globėjo Igoriu Drapaku (Ігор Дранак) apsilankėme specialiajame dalinyje ir jų vadams perdavėme vieną iš generatorių bei medikamentus bei saldumynus.

Dar vienas generatorius nukeliavo pas kitus kariškius.

Bendra Lietuvos, Lenkijos ir Ukrainos istorija kartais įgauna keistų interpretacijų. Pavyzdžiui lenkai teigia, kad kunigaikštis Traidenis buvo jų, o ne lietuvių...

Vakarų Ukrainoje labai daug nuostabaus grožio bažnyčių ir vienuolynų.

Algirdo Kaušpėdo knygos pristatymas

Lapkričio 19 d. 17.15 val. kviečiame plungiškius ir miesto svečius į susitikimą su Algirdu Kaušpėdu.

Plungės viešojoje bibliotekoje (Parko g. 7) vyks trečiosios autoriaus knygos „Koplyčia“ pristatymas. Kviečiame susitikti su autoriumi, pasiklausyti knygos gimimo istorijos ir gauti autografą.

Algirdas Kaušpėdas – architektas, muzikantas, aktyvus visuomenės veikėjas. Jis yra suprojektavęs eilę visuomeninių pastatų ir individualių gyvenamųjų namų tiek Lietuvoje, tiek užsienyje. Buvęs roko grupės „Antis“ lyderis, dabar – „KAnDIs“ narys. Aktyviai dalyvavo Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdžio veikloje, drauge su kitais organizavo Roko maršą per Lietuvą.

Pirmoji Algirdo Kaušpėdo knyga Antiška (2013) dedikuota architektų postpankroko grupei „Antis“ – joje aptariami grupės dainų provokuojantys tekstai, dalijamasi prisiminimais, istorijomis ir komentarais, leidžiančiais suprasti grupės fenomeną ir to meto kultūrinį foną besilaisvinančioje Lietuvoje. Antroji knyga – Gyveno kartą bičas ir kaimynas (2019) – apima 80 novelių, kur knygos herojai, gerdami alų, aptarinėja gyvenimą arba tyli. Romanas Koplyčia (2025) – trečioji autoriaus knyga, kurioje pasitelkiant autofikciją be skubos apmąstomi gyvenimo vingiai ir patyrimai, ieškomi susitaikymo ir įveikos būdai.

Plungės viešosios bibliotekos inf.

nu, IR? kas PRIEŠ ir PO (ne)užfiksuota

ATKELTA IŠ 10 PSL.

konsultacijose. ten N kartų girdėjau pasakymą, jog aš viską puikiai suprantanti - tiesiog turiu

valgyt, stiprėt, ir normaliai gyvent, darant tai, ką reikia

NU NEBŪČIAU NET SUSIMĄSČIUS!;

pamenu, pati pirmą kartą bandydama atgaivint išvargusį kūną įrašiau video, kaip darau pritūpimą. jei ne liesam veide išryškėjęs šnobeliukas, nebūtų aišku, kur priekis, o kur užpakalis žmogaus. siužetas graudžiai juokingas, nes įtūpus atgal į stovimą poziciją vyniojaus nerangiai kaip sulėtintam filme. žanro simbolis - apdžiūvęs stimburys, laukiantis lietaus. tikslas įrašo buvo jį pakartot ateity, tik jau pritūpiant ant vienos kojos. taip, strykt, lyg be pastangų - žymiai didesnio kūno dėka, su ženkliai didesne apkrova sąnariams.

epiloge daryt tai, ką turiu, su tuo, ką turiu - išsilaisvinus nuo fizinio išsekimo patirti bei fiksuoti pasaulį savimi ir fototechnika. juk tai yra mano ,,netinkama”, todėl giliai pakavota svajonė. gal be reikalo, juk debiutinis trumpametražis filmas ,,pritūpimai”

galėtų tapti puikia demotyvacija siekiantiems palaikyt save pernelyg mažame sau kūne.

gali pasirodyti, kad radikaliai demonizuoju svorio metimą. ne - tiesiog naudoju jį kaip paviršutiniškumo ir nejautrumo šalia esantiems iliustraciją. pokytį ir rezultatus pastebėti, interpretuoti ir aptarinėti - viena,

o juose su visais nematomais procesais būti - visai kas kita.

duodama persimonų skonio multivitaminą mama visad užkalbėdavo jį žodžiais:

,,kad viskas AUGTŲ IR ŽYDĖTŲ”... pagrindinis mano stabdis bandymuose augti - nežinios, koks tas mano žydėjimas, baimė.

ei, bet gi ne visi augalai auga stiebdamiesi į viršų. dalis vyniojasi pažemėmis, klesti, telkdamiesi į krūmynus, ar net svyra žemyn. ne visi juk ir žydi! bičiulę cituosiu - verta siekt ne kažkokiu KITU žmogumi, o labiau SAVIMI pasijausti. kryptis įkvepianti, tai atidūstu ir įkvepiu giliau. juk kritiniam mąstymui nepakenks.

nu, ir, o koks dabar jūsiškis?

Mylėti švelnų grakštumą
melsvos gulbės ir rausvos rožės;
mylėti aušros šviesą
ir žvaigždžių šviesą, kai jos atsiveria,
ir šypsenų šviesą, kai jos platėja...
Mylėti medžio pilnatvę,
mylėti vandens muziką
ir vaisių saldumą,
ir švelnių sielų saldumą...
Mylėti tai, kas miela, – dar ne meilė:
Meilė – tai tapti pagalve
kasdieniam nuovargiui;
tai tapti gyva saule
susirūpinusiai aklai sėklai,
paklydusiai kelyje į šviesą,
įkalintai savo žemės,
įveiktai savosios žemės...
Meilė – tai išnarplioti raizgius
takus tamsoje:
Meilė – tai būti taku ir kopėčiomis!
Meilė – tai mylėti tai, kas mums skauda,
kas verčia mus kraujuoti giliai viduje...
Tai žengti į patį nakties vidurį
ir įžvelgti joje gimstančią žvaigždę...
Žvaigždės viltį!..
Meilė – tai mylėti nuo juodžiausios šaknies.
Meilė – tai atleisti;
ir – kas daugiau nei atleisti –
tai suprasti...
Meilė – tai ruoštis kryžiui
ir prikalti save prie kryžiaus,
ir mirti, ir vėl prisikelti...
Meilė – tai vėl prisikelti!

Dulce María Loynaz (Havana, 1902–1997) – kubiečių poetė, romanistė, žurnalistė ir teisininkė, viena svarbiausių XX a. ispanakalbės Amerikos literatūros figūrų.

Iš ispanų kalbos vertė Genovaitė Matevičiūtė

DAILIUOJI literatūra

VAITKOS Kėstotis

Medė meistra Vaičiūna kninga

Vaičiūns Virgilėjos – plungėškis, gėmės ėr augės pri Babrunga. Aukštūsius muokslus ejės Vėlniou. Kāp architekts darbavuos Skouda kraštė. Vo 1997-tās apsėstuojė Kiauleikiūs, kaimė šalėp Vīdmantū, tarp Kretinguos ė Palonguos. Če tor sava dėrbtovės, galerėjė. Tor poikė žmuona Rūta – sava patariejė, pritariejė ėr oštariejė. Ė tor ėšlėdės daili mena albuma „Iš medžio iškirsti stebuklai" so sava darbū nuotraukuoms ė sava žemaitėškās pasakuojėmās. Ėš tuos kningas sožėnuom ėr api pati meistra.

ATKELTA ĖŠ NR. 9 (901)

MEDĖ AMATS

1997-tās Vaičiūns pradiejė druožtė baldus, stuotkus ė vėsuokius kėtuokius medėnius dalīkus. Jug nauji suodība, naus gīvenėms Kiauleikiūs prašė pėningieliu...

Baldā – stalā so kriešlās, krasės, kiedalės. Laiptā. Tus darbus gal pamatītė ne vėinuo truobuo, kavėnie a terasuo.

Stuotkā – somtė, šaukštā, padieklā, kobėlātė, minkītovā. Ė nier anėi kuokem paruodīmou a paveiziejėmou – anus gal patuogė pajimtė ė ba baimės nauduotė.

Vo i pėrti – goltā, geldas, kaušā. Tėp ė vadėn ožėtė...

Darbā – ūkėškė, praktėškė. No nieks nepasakīs, ka če tik gers amatėninks. Kuožnos pasakīs – Vaičiūns īr pri mena...

PRIPAŽINTS MENĖNINKS

Vo dabā Vaičiūns jau īr pripažints menėninks – tor mena kūriejė statosa, tradicėniu amatū meistra varda. Anuo darbā gaun tautėnė pavelda pruodoktu sertifikatus.

Daug metu menėninks dalīvaun vėsuokiausiuos paruoduos. Nu 2016-tu – ė Pasaulė žemaitiu dailės paruoduos Žemaitiu dailės muziejou Plungie.

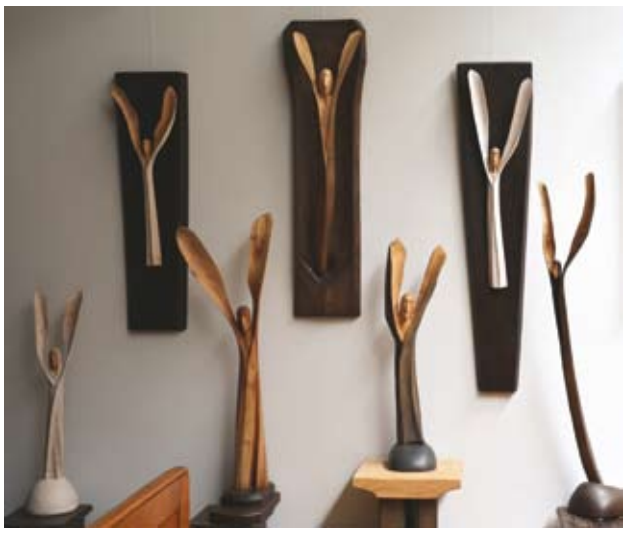
Vo kėik bova juomarku, mogiu ė festivaliu! Ė vėsūs Vaičiūns toriejė kon paruodītė. Ons īr ėšdruožės ė dvėmetrėnius žemaitėškus klumpius, ė 12 metru ėlgoma šaukšta!

Dabā tuokėi laikā – bamaž vėskon matuom internetė. Ė Vaičiūna druožėnius galem pamatītė anuo svetainie. Ė kina „Savo moters pastūmėtas" galem paveizietė (ta muotrėška – ta pati Rūta...). Vo ė daugiau filmu ė tekstu rondam tamė internetė. No jug geriau īr nuvažioutė i Kiauleikius ė pasėklausītė patėis menėninka pasakuojėmu. Jug tik če - tėkra, grīna, truopni, gīva žemaitėška ruoda.

Vaitkaus Kėstotė nuotr.

Plungė

Menėninka galerėjuo Kiauleikiūs.

VAIČIŪNA TEKSTĀ.

Ontkapėnis pamėnklos Botkėškės kapūs

Tas bova pėrmāsis dėdėlis mona darbs. Nuoriejuos anon dėdėlė dailė padėrbtė. Dėltuo sosėkaliau krīžmė, kadangi muokiaus šiuokiū tuokiū muokslu ėr reikiejė pataikītė, kad ėsėpaišītu i landšafta... biegiuojau po kapus – veiziejau, kāp atruodīs...

Koplītstolpis so švč. Mergelės Marėjės skulptūro Alsiediu kapūs

Laika nuplauta Marėjė. Pėrštelė nutropiejėn. Je nuori – jimk ėr nešk i muziejo kap senuovėnė...

Nukrīžioutāsis Didvīžiu socialėnės gluobuos nomū koplīčiuo

Gers darbs. Ons mon tuoks smūtnos ba altuoriaus – kažkuo trūkst. Tėp poikė ėšsėlaikės īr. Kelīs vėins pajoudāvės – būs nočėpnuojėn...

Tuoks pastebiejėms: seniau Nukrīžioutāsis bova so altuorio – vo po remontu tėn vėskas pasėkeitė...

Aplonkīms (dvė skulptūras)

Pati gamta padėktava, kon rėk darītė. Medis bova vėituoms igedės – reikiejė ėšvalītė poviesi. Ėšejė iduomos darbs, kumet abėdvė bova pastatītas...

Mienou ėšejė pasėvākščiuotė

Mona draugs, kursiuoks bova Niujorkė. Ons sakė, ka tuoki skulptūra galietom bįkatruo vėituo tėn stuovietė – ėr sarmatas monėi tėkrā nepadarītom...

Gelda, pėrtėis rakondā

Nuoriejuos ivairiū darbū padėrbtė – ne tik rūpintuojieliu. Reikiejė intrigas ėr bėški eruotikas nevulgariuos...

Stuotkā (indā), padieklā, vazas, bliūdā

Puoni Rada paprašė monės padėrbtė bliūdieliu: ėšskaptoutu, bet ne tekintu. Tėp ėr pradiejau dėrbtė vėsuokius indus. Vieliau patem atejė mintės padėrbtė dėdėlius padieklus. Atsėrada daug kuopėjoutuoju – vėsė anus pradiejė dėrbtė ėr dabā tabdėrb...

Truopnos stals ėr krasės

Ėr baldus dėrbont, vėn galvuo bova skulptūra.

Vėršos ba statiū kompū, vo kuojės pjaustiau ėr dailėnau, kad atruodītom kap gamtuo. Vėsė monės liōb klaus:

– Kor to tuokiū mėdiu rondi?

Atvažiava vėins ožsakuovs ėr saka, kad aš prastus baldus padėrbės.

– Kou anėi prastė īr?

– Vėsė saka, kad ont anū īr tėik patuogė siedietė, kad nenuorės keltėis. Vo monėi kas – nešk ėr nešk jiestė ėr gertė – vėinė nuostuolė...

Paukštis ėšdėdos

Baisė nuoriejuos pagautė kažkuoki iduomiesni jodesi. Ka goliejė ont žemė – sunkė bova isėvaizdoutė, kāp ons atruodīs. Pats liōb atsėgoltė ont žemės ėr veizietė. Vo ka pastačiau jau pabėngta skulptūra, ėr pats nusėdīvėjau, ka tėp poikė pavīka...

ŽEMAITĖJĖ PASKĖRTAS KNINGAS

Spalė 21 dėina Plungės bibliuotekuo telšėškis Kasparavičios Stasīs pristatė sava tris kningas. Ė vėsas – api Žemaitėjė. Api kraštа, katron ons tīrėnie jau daug metu. Api žemaitiu tauta, katra par tėik omžiu ėšsauguojė savasti. Api tapatībė, katron būtėniausė rėk pārdoutė naujuoms kartuoms.

Kasparavičios – lakūns instruktuorios. Ėlgā vaduovava Telšių aeroklubou. Vo baskraidīdams vėrš kalvuotuosės Žemaitėjės – pamatė vėsa pėliakalniu tinkla. Ė Vėmbūtus – senōji Vīkėnta miesta. Ė senuosės švėntvėitės.

Kasparavičios daug metu bova Žemaitiu kultūras draugėjės pėrmėninks – nu pat 1988-ūju. Archeuoluogs Botrėms Aduoms, kalbėninks Pabrieža Jūzaps, architekts Žebrauskis Algėrds ė kėtė tuos draugėjės truopnė žmuonis bėndrā kūrė dabartėnė šiuolaikėnė Žemaitėjė. Atsėrada Kasparavičiaus publikacėju, ėšejė ė trīs kningas. Ož ton publicistika, katra ogda tautėnė savėmuonė, šimeta Paneviežie autuoriou bova iteikts Gabrielės Petkevičaitės-Bitės atmėnėma medalis „Tarnaukite Lietuvai“.

Kasparavičios šmuota metu vaduovava Žemaitiu muziejou „Alka“. Priš mienesi tėn bova pristatīta ė trečiuoji triluogėjės kninga „Šaknim i Žemaitėjė“. Pristatīms vīka ė Telšiū Karuolinas Praniauskaitės bibliuotekuo.

Sosėtėkėmė so Plungės skaitītuojės svetīs pasakuojė api mums svarbius dalīkus. Ruodė skaidrės so žemaitėškās ožrašīmās. Ė šnekiejė api sava kningas, parašītas lietovėškā. Atvažiava ėr anuo doktie Kasparavičiutė Raimonda, ėr anūkė Eva Mažrėmaitė. Ėr atvežė plungėškems mozėkėniu duovėnū.

S. Kasparavičios Plungės bibliuotekuo.

Petreikės Audronės nuotr.

„ŽEMAITIJA – PASLAPČIŲ ŽEMĖ“

Pėrmuoji Kasparavičiaus kninga ėšejė 2018-tās (vėsa triluogėjė Telšiūs ėšspausdėna „Spaudos lankas“). 19 temėniu straipsniu. Vėins – api gimtōji Patumšaliu kaima pri Tumšuos opalė Telšiū rajunė. Ė tumet – skvarbos kraštuotīrėninka žvėlgsnis i vėsa Žemaitiu žemė.

Bėržolė-Lūksta ežerīnė

Dvė pėrmuosės Kasparavičiaus kningas.

aptėktė seniausiu Žemaitėjės gīventuoju piedsakā – Botrėma atrasts Duonkalnė žīnė kaps datoujems 5520 m. priš Krėsto. Priš 6 tūkstontės metu Varniu-Pavondenės-Janapuolės trėkompie bovosi tonkiausė gīvenama vėita vėsuo dabartėnės Lietovuos terituorėjuo. Vo senīsims Žemaitėjės gīventuojems genetėškā artėmiausė īr dabā Laplandėjuo gīvenō samė.

Priš tūkstontė metu bovės galings gīnībėnis pėliakalniu tinklos: Bėliuoniu (galiejė būtė garsėijė Pėlienā), Bėržovienu, Getautės, Gėrgždūtės, Luopātiu, Medviegalė, Šatrėjės, Vėmbūtū, kėtė. Bovosės švėntvėitės so dėdėliausės kūlės: Luopātiu, Vėsmaldū, Paonšvīstės, Mėkītu. Tėn galiejė būtė megalitėnė statėnė, katrus vėsus ėšgriuovė ateivė.

„ŽEMAITĖ ĪR“

Ontruoji kninga pasėruodė 2021-mās. 9 straipsnė. Daugiausė – api aviacėjė.

Trumpa pasaulė aviacėjės istuorėjė: nu Dedala ėr Ikara, nu uora baliuonu, sklondītovu ė liektovu – lig pat raketu ė kuosmėniu laivū.

Lietovuos aviacėjės pradžė: jau 1919-tās mūsa kara lakūnā kuovies so neprietelės.

Ont vėsa svieta ėšgarsiejėn žemaitė: Sėmuonavīčios Kazimiers, rašės api artilerėjė ė daugpakuopės raketas; Darios ė Gėriens, pārskrėdė Atlanta; Kairīs Jorgis, akruobatėnė skraidīma čempėjuons. Ė kėtė vėsims žėnuomis aviatuorė.

Ė dėdėliausis kningas gabals – Telšiū aeroklubou. Vėsa tuo kluba istuorėjė.

Treti kninga – so dedikacėjė bibliuotekā.

„ŠAKNIM I ŽEMAITĖJĖ“

Trečiuoji Kasparavičiaus kninga ėšejė 2025-tās. 10 straipsniu. Žemielapė, katrėi ruoda Žemaitiu žemės (lot. Samogitia) senoma. Pabrieža Jūzaps – api mūsa kalba: „Žemaitiu kalba ėr rašts tor garbinga ėr gražė istuorėjė“. Jau drōsė rašuomis tėkrėijė miestu ė kaimu ožvardėnėmā: Telšė, Varnė, Degātė, Loukė-Lūkė, Žarienā, Trīškė ė kėtė. Vo geografėnis Žemaitėjės cėntros - ont Sprūdės (Šaukštelė) pėliakalnio.

Kninguo aprašīta Žemaitiu akademėjė, Žemaitiu kultūras draugėjė. No dėdėliausis gabals skėrts Žemaitiu bajuoru draugėjė. Pats Kasparavičios, herba PRUS III bajuors, tā draugėjė ė vaduovaun.

„Žemaičių saulutės“ inf.

Naktėšuokė Plateliūs

Spalė 17 dėina Plateliūs vīka *Naktėšuokė Plateliūs*. Jau ketvėrta karta sokvėitiem tradicėnės kultūras mīlietuojus. Šimeta bova atvīkėn 15 skėrtingu mozėkontu ės Vėlniaus, Kauna, Kaišiaduoriu, Palonguos, Mažeikiu, Laukuvuos, Kretinguos, Salontū. Pėrmėijė metā kāp skaičiavuom vėsus ligi vėina ė soskaičiavuom, ka ės vėsa šuokiūs dalīvava 450 žmuonium. Šuokiejė tėp pat ės vėsuos Lietovuos sosėrinka. Mūsa dėdėlis nuors, ka žmuonis i naktėšuokius atvažioutom pasėbūtė, ba skobiejėma, pamatītom ė pažintom Platelius. Diel tuo 15 adīna Brazdeikītė Aušra kvėitė vėsus nuorėntius pablūdėnietė po Plateliu miestieli ė pažintė grafa Šuazeli, sožėnuotė, kas tas īr sīks ė kėik salum īr Plateliu ežerė. Sosėrinka aplė 30 smalsuoliu. 16 adīna

tiktās patis drōsėijė šuoka i Plateliu ežera atsėpraustė ė prisėkauptė energėjės vėsā naktė. Vo 17 adīna jau so mozėko vėsum laukiem Plateliu kultūras nomūs, kor šuokuom lig 5 valonduos rīta. 22 valonda prasėdiejė varžītovės, katruos bova soskėrstītas i ketorės kateguorėjės: vākum, jieguos, ėštvermies ė ,,profesiuonalu”, katrėi šuoka „Vengierka“, valsa ė lietovėška tradicėnė puolka. Vėsė laimietuojė galiejė patis pasėrinktė sau duovėna ės dėdėliausės skrīniuos, katra stuoviejė pri scenas. I ton skrīnė vėsė galiejė sokrautė sava atsėneštas autėntėškas, sava gamības duovėnelės. Mūsa nuostabā, bova daug geradariūm, katrėi atnešė - megztum ponček, vaškėniu žvakieliu, sūriu, arbatas, kėtuokium žuolīnu, knīgu ė kėtkuo.

Nuognė diekavuojem vėsims dalīvems, mozėkontams, savanuorems, organizatuorems ė kuožnam, katras kūrė nepakartuojema atmuosfera, kor tėp īr gerā kuožnās metās sogrīžtė.

Mūsa partnerė ė riemiejė, katrims diekavuojem: Plungės rajuona savėvaldībė, UAB „Enila“, UAB „Linomeda“, UAB „Greito maisto vizija”, „Medaus klėtelė“, „Bistro Prancé“, Malakauskienė Irena, Rubėns Puovėls, Brazdeikītė Aušra, Puocienė Muonėka, Plateliu seniūnėjė, VO Plateliu bėndruomenė, Lėipėju muokīkla, Žemaitėjės naciuonalėnis parks.

Almėnātė Austiejė

RENGĖJAS – **DRAUGIJA „SAULUTĖ“** • LEIDŽIAMAS NUO 1994 M. SPALIO 4 D. • **ISSN 1822-6817**

RĖMĖJAS – PLUNGĖS RAJONO SAVIVALDYBĖ

Draugijos „Saulutė“ 2026 m. projektas „Gyva kalba – gyva tauta“, skirtas Žemaitiško rašto metams.

Draugijos „Saulutė“ 2026 m. projektas „Iš žemaičių žemės atėję“.

Redaktorė
Kristina Paulauskaitė

Leidėjas
Ž. Pilitausko IV (Nr. 680008)
Slyvų g. 8, Kaušėnai, 90175
Plungės r.
Tel. +370 682 56 996.

„Žemaičių saulutės“ bendradarbiai: Alma Riebždaitė, Nijolė Jankuvienė, Dalia Šimkutė, Virginija Liutikaitė, Otilija Juozapaitienė, Aldona Kuprelytė, Lidija Šimkutė (Australija), Genutė Matevičiūtė, Kristina Pilitauskienė, Kęstutis Vaitkus, Zita Jonušaitė, Alma Šakienė.
Partneris: Plungės viešoji biblioteka

Spaudė Ignatkų spaustuvė
ul. Przemysłowa 26, 16-001 Kleosin

Straipsnių ir laiškų autorių nuomonės gali nesutapti su redakcijos nuomone.

Maketavo Žydrūnas Pilitauskas

Tiražas – 1000 egz.

SAULUTĖS DRAUGIJA

Laisvės al. 19,
LT-90157 Plungė
Tel. +370 614 65 329.
e. p.
zemsaulute@gmail.com